

GULÁCSI TIBOR-SÁNDOR

PAPRIKA JANCSI

A legvitézebb szegedi

A sors néha olyan helyzetbe hozhatja az embert, hogy csak fegyverrel a kezében tudja kiharcolni magának az igazságot. A következő három elbeszélés jó példa rá.

Gulácsi Tibor-Sándor

© Gulácsi Tibor-Sándor

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben tárolás, a szerző előzetes, írásbeli engedélye nélkül tilos!

Könyvműhely. hu, Miskolc 2013.

ISBN 978-963-08-6050-5

TARTALOMJEGYZÉK

Ez a könyv három, rövid hazafias szellemű elbeszélést tartalmaz. Kevés a dialógus, annál több a cselekmény. A helyszínek: Magyarország és Erdély. Az időpont a török megszállás idején.

Az első elbeszélés a Jancsi nevű jobbágy gyerekről szól, akiből már fiatal korában Paprika Jancsi néven, Szeged legvitézebb törökverő polgára lett. Harcolt a hazáért, az igazságért, a népért és Marikáért. (7. oldal)

A második elbeszélés Dózsa György unokájáról szól, Aradi Gyuriról a betyárról. Ő harcolt együtt a barátai-val az igazságért, a gonosz nemesek túlkapásai, meg a harácsoló törökök ellen. (69. oldal)

A harmadik elbeszélés egy Sándor nevű bátor legény vitézségéről szól. Harcolt Budavár és Egervár felszabadításánál, később szülőfaluja megvédésénél, szerelme Piroska kiszabadításáért. Ezt az elbeszélést a Gulácsi nevet viselt elődeim emlékére írtam. (149. oldal)

Gulácsi Tibor-Sándor

PAPRIKA JANCSI

A legvitézebb szegedi

Nagy tata mesélt kérlek a régi időkről. Levesz az öreg, egy az időtől elszíneződött ütött- kopott, lángokat túlélő könyvet a könyvespolcra. A fedőlap egy része rég eltűnt nem lehet megállapítani mikor és hol nyomtatták ki. A címe csak annyi, hogy : Krónika. A krónikás neve, valamilyen Tibor.

Honnét van neked ez a régi könyv? kérdezi az unoka. A nagyapától kaptam, még gyerekkoromban, a válasz. Ő hol szerezte? kérdezi tovább Alexandra. Hát ő is a nagyapjától kapta, ugyancsak gyerekkorában, válaszolt az öreg. Sajnos hiányzik már többminden belőle, de még így is meglehet érteni, a maradék szövegből, mi is történt akkor.

Kinyitja az öreg a könyvet és elkezd mesélni.

“Mohács után kutya élet, rabol török mit elérhet. Szegény, gazdag mind reszketnek, vagyont, bőrit, hogy menthetnek.” Írta a krónikás, szomorúan.

A mohácsi vész után előzőnlötte a török az országot, harácsolnak meg raboltak. Aki nem tudott fizetni hát kirabolták és még a házat is felgyújtották. Raboltak még kisleányokat és széplányokat is. Senki vagyona vagy élete nem volt biztonságban akkoriban.

Menti a bőrért ki, hogy tudja. Nem volt mit tenni, a törököt nem lehetett legyőzni, semmi esély nem volt rá.

„Ül már Budán török pasa, hordó méretű a hasa. Szereti a széplányokat, na meg a sok aranyokat.” Így a krónikás.

Nemcsak pénzéhes hanem korrupt is volt a pasa, a beszedett harács egy részét megtartotta magának. A várban, Budán sok a török katona, mindenkit figyelnek és ellenőriznek, nehogy megint fegyvert fogjon a magyar ellenük. Az ország majdnem egész területét foglalták el akkor.

“Élt Szegeden egy szegény ember, gondja, baja mint a tenger. Volt családja elég számos, négy fiúnak apja János.” Írta a krónikás.

Szegény jobbágy volt Kis János. Vályog háza zsúpfedéllel, udvarkája egy tehénnel. Négy fia volt, a szeme fénye, lelkének a büszkesége. Első szülött a kis Jancsi, aztán Gábor, Miki, Józsi. Nehéz életük volt, szegénység, nyomorúság. Elküldték hát a kis Jancsit a földesúrhoz, Marosi Mátyás volt a neve, szolgálni. Szerencséje volt Jancsinak, a méneshöz került a csikósok közé, örült is neki, hiszen egy csikós az már nem akárki.

Ennek a Marosi M. uraságnak volt egy szép kislánya, Marikának hívták. Szerették is nagyon, vigyáztak rá, hiszen több gyerekük nem volt. Óvták is nagyon.

“Kis Marika egy virágszál, csillogóbb a napsugárnál. Szép és okos a leányka, szorgalmas a tanulásba.” Írta Tibor krónikájában.

Tanították írni, olvasni, számolni. Játsszani a szolgáló személyzet gyerekeivel játszott, mert a birtokon más gyerekek nem voltak. Jancsival is játszott néha, jól megértették egymást. Jancsi szegény paraszt család gyereke kellet, hogy dolgozzon egy kis bérért. Nem volt lehetősége írni, olvasni tanulni. Akkoriban csak kevesen tudtak írni, olvasni. Furulyázni viszont tudott, furulyázott is Marikának. Így teltek-múltak az évek, lassacskán felcseperedtek.

“De a baj nem várakozott, amit rabló török hozott. Harárcsolt megint a kontyos, mindent elvitt ami fontos” Panaszkodik a krónikás.

Marosi Mátyás uraság megtudta fizetni a harácsot János viszont nem. Ebből nagy baj lett, elvették a tehenüket, hiába rímázkodott János felesége. De nem elégedtek meg enyivel, elakarták vinni a legkissebb fiút is

Józsit. Ezt már János nem engedhette, fejszét fogott, családját védelmezni. Nem volt esélye több török ellen, megölték a szerencsétlent. A legkisebb testvért meg csak elvitték. Szegény asszony földre sújtva, férjét megölték, kisfiát elrabolták. Ott maradt három fiával meg a nyomorúságával. Jancsi mikor ezt meghallotta, bosszút esküdött a török ellen.

“Na mögály te disznó kontyos, ezt még megkeserülöd az biztos. Ezután majd fegyvert fogok, reszketek ti gyilkosok.”, fenyegetőzött.

Megtudta Marosi uraság is a szörnyűséget, gondolta segít ezeken a szerencsétleneken. Jancsi anyját felvette a konyhához, a két gyereket, Gábort és Mikit meg a méneshhez. Örült Jancsi nagyon ennek, meghálálom még ígérette.

Volt a ménesnél egy öreg csikós, ő volt a legjobb lovas. Valamikor katona volt, török ellen hadba vonult. Tudta a harcnak minden módját, csakhogy öreg lévén ereje már fogytán, Ferencnek hívták.

Jancsi megkérte, hogy tanítsa meg őtet és testvéreit harcolni. Az öreg tudott Jancsi esküjéről és beleegyezett a dologba. Hozzá is fogtak a kiképzéshez.

Marosi M. uraság sem bánta, legalább lesz majd aki megvédheti a ménest, ha úgy adódik. Dolgoztak és harcolni tanultak mind a hárman. Csikósok lévén jó lovasok lettek belőlük és fokozatosan egyre jobb harcosok. A verekedésben még a náluk idősebb, erősebb legényeket is legyőzték. Szerették az erősen csípős szegedi paprikával főzött halászlevet meg bogrács gulyást is. Gyors, lobbanékony, bátor természetű fiatalemberekké nőttek fel, anyjuk örömére.

„Bement Jancsi a kocsmába, bort rendelt a poharába. Kötekedtek vele hárman, repültek is mind a hárman.”
Meséli a krónikás.

Jobb lett volna nekik Jancsit békén hagyni. Békés ember volt a Jancsi, de ha felboszantották, hát jobb volt vele nem találkozni.

Marosi uraságnak volt egy rokona, Olaszországban élt. Elküldte hát oda a kis Marikát, idegen nyelveket tanulni hogy igazi úri kisasszony legyen belőle.

Marosi uraságnak ugyanis titokban nagy tervei voltak Marikával. Marika jövődőbeli férje csak a megye gazdag, címeres urasága lehet. Szereti majd Marika vagy nem, az már nem érdekelte, csak az ő tervei.

“Csak a címer meg a vagyon, ez a fontos neki nagyon, Marika meg egyre szebb lett és okosabb, az apja terveihez mind fontosabb.” Így a krónikás.

Egyszer egy évben meglátogatták Marikát Olaszországban, egyszer évente jött Marika is haza a birtokra.

“Jancsinak is van két szeme, csak úgy ragyog örömben. Beleszerettek egymásba, puszilódtak a pajtában.”

Titokban persze, nem tudott róla senki. Nem tartott sokáig az álom, mert Marikának mennie kellett Olaszországba még az őszi esők előtt.

Jött Isztambulból a parancs Budára, sok ló kell a szultán hadseregébe. A szultán ugyanis Ázsiában hadakozik, hogy növelje birodalmát. A budai pasa a parancsot tovább adta. Indultak is a török katonák lovakat, rekviálni, a szultán számára. Jöttek Szegedre is lovakért, ingyen persze.

Megtudták, hogy Marosi uraság közeli birtokán szép ménes van. Kilovagoltak a birtokra a lovakért. Amikor ezt Jancsi meglátta, a fejébe szállt a paprika. Na majd adok én nektek lovat, rabló kontyos banda. Harcra szólította a csikós legényeket meg a béreseket, verjük ki a birtokról a törököket.

“Lóra legínyök itt a kontyos, lovat lopna ez már biztos. Ló helyett majd patkós rugást, zavarjuk el a hitvány pogányt.” Regéli a krónikás.

Könnyebb volt mondani mint tenni. Több fegyveres török katona jött a lovakért mint legény a birtokon. Lóra pattantak a magyarok, ki mit kapott kezébe, fokost, kardot. Ütötték a törököt kegyetlenül, de az nem menekült el, hanem vissza ütött. Kemény összecsapás lett belőle. Halottak és sebesültek, mindkét oldalról. Jancsi öcse Gábor is megsebesült. Na, Jancsi erre szörnyen dühös lett. „Az apámat megöltétek, kis öcsémet, elvittétek, most meg öcsém Gábor sebes.” Ráront a törökre, üti-veri, szúrja-vágja, két kézzel tud ő vívni, nem lehet vele bírni. Tátva maradt a töröknek szeme-szája.

„Hull a török egymás után, csak egy maradt, fut az is már. Vitte hírért vereségnek, csikós csapat győzelmének. „E vitéznek nincsen párja, győzhetetlen a csapatában.” Így panaszkodott a pasának.

Dühös lett a török pasa szörnyen, de el is csodálkozott, hogy lehet ez? Ötször annyi katonám volt, mind elhullott Jancsi csikós csapatától. Itt valami titok lapang, meg kell tudnom mindenáron.

Mit jelentsek a szultánnak, lovak helyett vereség, egy szegedi gyaúrtól? Súlyos büntetést kapok érte. Gyorsan indult egy török csapat Budáról az ország más vidékeire, lovakat szerezni a szultán számára.

A birtokon örültek a győzelemnek, Jancsi tetteivel meghálálta Marosi uraság régebbi segítségét. Az uraság is elismerte, hogy daliásabb, vitézebb legényt még nem látott Szegeden és környékén. Nem mondta senkinek de félt, hogy ezért majd valamikor a török pasa bosszút fog állni. Egy halott csikóst eltemettek, meg a törököket is, de máshová.

“Jött a tavasz, a szép idő, zöldbe borult már a mező. Sok a virág meg a madár, csodaszép lett már a határ” Írt Marika haza , megírta mikor érkezik. Volt otthon nagy öröm, türelmetlenség. A cselédség nagytakarítást végzett, sütöttek-főztek jókat. Meg is érkezett Marika egészségesen és szebben mint valaha. Jancsi majd kiugrott a bőréből türelmetlenségében. A két fiatal szívében még jobban fellángolt a szerelem. Elhatározták, hogy ők ketten amikor eljön az ideje, csak egymásé fognak lenni. Jancsi türelmetlen és elment Marosi urasághoz Marika kezét megkérni. Az uraságnak és nejének egyáltalán nem tetszett a dolog, hallani sem

akartak ilyesmiről.

„Ilyesmiről szó sem lehet, egy csikóshoz sosem mehet. Nemes ember lesz a férje, leggazdagabb a megyébe.” Így Marosi uraság. Te nem vagy se címeres, se vagyonos, se tanult ember. Mit képzelsz te paraszt gyerek? Ez a válaszom, elmehetsz.

Jancsi nagy szomorúan meséli Marikának a történeteket. Marika is próbálkozik a szüleinél, de sikertelenül. Azt mondták neki, hogy még korai lenne, Jancsitól meg eltiltották. Gondolkodtak Marika szülei mit tegyenek. Kifundálták, hogy a két fiataalt el kell távolítani egymástól. Az idő majd megoldja, elfelejtik egymást. Marikát útra indítják, menjen vissza Olaszországba, Jancsit meg hivatja az uraság.

„Hű szolgám vagy elismerem, de a lányom nem engedem. Felejsd el őt mindörökre, menj el innét más vidékre. A két öcséd is elmehet, kaptok tőlem mentlevelet. Adok nektek lovat, fegyvert, egy kis pénzt és egyebeket.” Mondta Marosi uraság.

Nem volt mit tenni, az uraság szava parancs volt. Titokban búcsút vett Marikától, könybe lábadt szemük. Búcsút vettek édesanyjuktól a testvérek, sírt szegény a

fiai után. A három testvér lóra pattant, ott maradt a csikós csapat. Ők mostmár szabad emberek nem jobbagyok, szerencsét próbálhatnak az országban. Szege-den új ruhát vásároltak maguknak, hamár szabad emberek. Úgy néztek ki mint a végvári katonák.

El is szegődtek az egyik végvárnál, védeni a török ellen. Rajtaütöttek többször is a törökön. Amit a török harácsolt és Isztambulba küldte volna, vissza vették, a törököt meg leverték. Ha lehetett akkor visszaadták a károsultaknak a harácsot, ha nem hát szétosztották.

A budai pasa megint hallott Jancsi vitézségéről és a gutaütés környékezte, mérgében.

A várkapitány, Báthori Sándor volt a neve, nagyon elégedett volt a három testvérrel, különösen Jancsival. Elő is léptette, hadnagy lett belőle. Ez már nem volt kis dollog. A megszólítása mostantól nem, hé te katona, hanem hadnagy úr lett. Nameg a zsákmányból is nagyobb rész illette meg. Örült Jancsi neki nagyon, de szomorú is volt, mert semmi hírt nem kapott Marikáról.

A várban volt egy kis kápolna, meg egy pap is. Jancsi megkérte tanítsa meg őtet és testvéreit írni, olvasni. A szabad idejükben egy kupica bor mellett jobban megy.

Ő még latinul is akar tudni. Nem kéri ő ingyen, búcsú napján majd vásárol a kis kápolna számára, ami még kell oda. Így telt el még egy év.

Elég unalmas volt az élet egy végvárban, minden nap ugyanaz. Néha volt mit tenni, éspedig a törökön rajtaütni, ez már a legények inyére volt.

A szultánnak nem úgy sikerült a hadjárata amint azt eltervezte. Sokkal nagyobbak voltak a veszteségei mint gondolta. Ezért elrendelte az egész birodalmában, több harácsot kell fizetnie a népnek. Neki több aranyra van szüksége a hadjáratához. Jöttek is a kontyosok, az egész országban, beszedni a magasabb harácsot. De nehezen boldogultak mert már nem volt honnét, szegény volt a nép.

„Látá török, nincs mit tenni, szegényektől nincs mit venni. Fordult tehát gazdag ellen, aki úr hát többet fizessen.” Így a krónikás.

Ez már a magyar uraknak sehogysem tetszett. Egyre többet fizetni a töröknek, nekik akkor mi marad? A budai pasát ez nem érdekelte, ő végrehajtja a parancsot ha- török, ha- szakad. Nagyon is félti a kopasz borotvált koponyáját. Meg is érkezett egy elég számos

török csapat Szegedre. Kíméletlenül beszédtek a magas harácsot a szegénytől is, meg a gazdagtól is. Marosi Mátyás ménesét is elvitték, nem volt már ki megvédje a török ellen. Most persze jó lett volna Jancsi segítsége. Marosi tehetetlen dühében mind káromkodott, de hiába. Ménes nélkül szegényebb lett ugyan, de maradt még neki elég. Jancsit csak az érdekelte, hogy jól van-e az édesanyja.

Jött megint a tavasz, a szépidő, a sáros útból poros út lett, utazni lehetett. Írt haza Marika, hogy mikor érkezik. Örültek a szülei nagyon, de egy szomorú lány érkezett haza, nem volt kedve semmihez. Marika megtudta Jancsi anyjától, hol van Jancsi. Azt is, hogy hadnagy lett és vitézkedik. Tud írni és olvasni, a latint még tanulja. Ez aztán egy jó hír!

“Zsákmány részét félre tette, anyját néha segítette. Szegénynek már nem mondható, tanult is lesz, ez várható.” Írta a krónikás Jancsiról.

“Marikának dobbant szíve, írt egy levelet izibe. El is küldte nagy titokban, adta címét Olasz honba.” Oda írhat neki Jancsi. Marosi uraság keresett és talált egy vőnek valót. Gondolta ez a megfelelő nemes személy. Se fiatal, se szép, se vitéz de gazdag és címeres.

Szereti-e Marika majd, az nemérdekelte. Jött is a vő a birtokra, lánynézőbe. Marikának nem tetszett, meg is mondta a szüleinek: csak Jancsi, vagy a kolostorba vonul. Még nem felejtette el Jancsit, gondolták szülei, várunk még egy évet. A címeres gazdagról meg kiderült, hogy az elődei pénzért vásárolták a kutyaőrét. Vagyis nem is igazi tősgyökeres nemes ember. Úgyhogy az elképzelt lakodalomból nem lett semmi. Marikát meg visszaküldték szülei Olaszországba.

Eltelt megint egy év, a két fiatal közben levelezett egymással. Lassacskán tavasz lett megint, száradt az út, Marika is hazaérkezett, vesztére.

Jött a parancs Isztambulból, a szultánnak élelemre, szarvasmarhákra van szüksége, a hadserege számára. A budai pasa ezer szarvasmarhát, meg sok kecskét, birkát kell, hogy küldjön. Azonkívül kellenek megint fiú gyerekek, janicsárnak kiképezni, meg széplányok a hárembe. A budai pasa tanácstalanul vakargatta a kopasz fejét. Könnyű a szultánnak ezt megparancsolni, nehéz neki végrehajtani. De ha ez a padisah parancsa, akkor nincs mese, teljesíteni kell.

Félt viszont nehogy a magyarok fellázadjanak. Járták már az országot a török katonák mindent beszedni.

Jött egy török csapat Szegedre is, megtudták, hogy Marosi uraságnak szép, nagy gulyája van. Kilovagoltak a birtokra el is hajtották a gulyát. Nem volt mersze senkinek szembeszállni velük.

A török csapat vezére meglátta Marikát. Megfogták a lányt, fel vele a szekérre és irány Buda. A szülei nem tudtak ellenálni, hiába sírtak-rímáncodtak. Egyetlen lányuk, büszkeségü szemük fénye odaveszett. Elvitte a hitvány pogány a hárembe a szép Marikát. Jancsi anyja küldött gyorsan hírt Jancsinak a történetekről. De amire Jancsi megkapta a hírt, a törökök már Budára értek Marikával. A gulya is elveszett, útban volt Isztambulba.

Jancsi majd felrobbant dühében. Ez aztán már több a soknál, ezt meg kell akadályoznom mindenáron. Ki kell szabadítanom Marikát, de gyorsan. Könnyű ezt mondani, annál nehezebb megtenni. A budai várban állomásozik a török ezred, oda ember fia be nem lopakodhat. Tanácskozik a három testvér, miként szabadíthatnák ki Marikát. Erővel nem lehet itt semmit elérni, mást kell kitalálni. Jancsinak támadt egy remek ötlete. Hírnököt küldtek Budára a pasához egy levéllel. A várkapitány is tudott a tervről. A levélben az állt, hogy Jancsi elárulja a titkot, Marikáért cserébe, miként válhat a török ezred

győzhetetlenné.

A pasának tetszett az ajánlat, a lány is tetszett, meg is akarta tartani magának. Gondolta, majd két legyet csap agyon, egyszerre. Azt írta válasz levelében: “Gyere Jancsi Budára, meglesz a csere. De te megtarsd ígéreted, mert különben repül fejed.”

Rafinált a török pasa, gondolta Jancsi, hogy a török nem fogja őtet életben hagyni, az biztos. Erre volt egy menekülési terve. De a ravasz töröknek is .

A budai vártól elég távol, találkozott egy fegyveres magyar csapat a fegyveres török csapattal. Megtörtént a csere, a két fiatal csak egy pár szót tudott egymással váltani. A török csapat indult a megkötözött Jancsival a budai várba. A magyar csapat is indult Marikával a végvár felé, ahol már várták türelmetlenül a szülei. Csak-hogy az út a végvár felé nem volt veszélytelen. A törökök egy másik fegyveres csapattal megtámadták a magyarokat. Marikát akarták visszaszerezni a pasa parancsára. Szerencsére Báthori ismervén a török pasa ravaszágát lesben állított egy fegyveres csapatot.

Szembeszálltak a törökkel, lett nagy csete-paté, ütömvágom, buzogányom nem sajnálom. Nem volt könnyű

dolog a törököket legyőzni, mert a pasa a legjobb katonáit küldte, de végül csak sikerült. A túlélő török katonák menekültek vissza a budai várba.

“Török pasa dühös nagyon, de legalább Jancsi vagyon. Árulja el a nagy titkát, vitézségének a nyitját.” Regéli a krónikás.

Napnyugtára Jancsit már a budai várban bezárták és őrizték nagyon. A magyar csapat is megérkezett a végvárba. Marikát már másnap vitték haza, szülei.

A végvárban dolgozott egy cigánylegény, Marci volt a neve. Évekig Isztambulban élt, tudott jól törökül beszélni, úgy is nézett ki mint egy török. Felöltöztették török ruhába, adott neki Báthori S. szigorú utasítást. Nem volt szabad tévednie, mert az Jancsi életébe kerülne. El is indult Marci septében Budára, két lóval.

“Marci Budavárba besétála, nem volt semmi bántódása. Ott osztán már tudta dolgát, ellopta a hóhértól a gúnyát.” Írta Tibor krónikájában.

Másnap reggel jött a pasa: hozzátok ide elém azt a csikós legényt! Hozták is és szólt a pasa Jancsihoz magyarul: “Na te Jancsi mutasd magad, áruld már el a titkodat.”

Jancsi megmagyarázta a pasának, hogy sok nagyon csípős szegedi piros paprikára van szüksége. Ennek segítségével ő majd főz az egész ezrednek egy csodafőzetet. Ebből minden török katonának ennie kell, hogy erős és győzhetetlen legyen. De te is eszel belőle, ne-hogy megmérgezd az embereimet, mondta a pasa. Minden katonád annyit egyen mint én, mert csak akkor lesz olyan vitéz mint én, volt a válasz.

**“Küldött pasa paprikáért, ökröt vágtak jó bográcsért”
Meséli a krónikás.**

Több üstben főz majd Jancsi. A sok csípős makói hagy-mát a török segédszakácsok pucolták, sírtak is mint akit vernek. Azután már főtt az étel, jó a szaga, van is bő-ven. Jancsi sűrűn kóstolgatta, elég csípős-e? A pasa nézte kíváncsian, hogy miként főz Jancsi csodaételt. Kész az étel, lehet enni, mondta Jancsi. Te vagy az első amelyik eszik, mondta a pasa. Mindegyik üstből adjatok neki, akarom látni, hogy megeszi-e amit főzött. Örült Jancsi, úgylis nagyon éhes volt már. Megevett egy jó adagot és kért még ráadást is bőven. Látta a pasa, hogy Jancsinak semmi baja nem lett. Megparancsolta: enni jöjjön minden ember, nincs kivétel! Kivétel csak ő volt. Kapott mindegyik török katona egy jó adag méreg erős-

csípős bográcsgulyást. Neki is fogtak, hogy megegyék de túl erős- csípős volt a számukra. Sírtak, pirosak lettek, égett a nyelvük kegyetlenül, megizzadtak kínjukban és fulladoztak. Kegyelem pasa, de mi ezt nem tudjuk megenni, ez túlságosan csípős nekünk.

“Mondta Jancsi: nincs kivétel, a vitézségért szenvedni kell.” Regéli a krónikás.

Ezúttal, kivételesen a pasa Jancsinak adott igazat. Megegyétek, ez a parancs, ha ez a gyaúr magyar két porciót is megevett, akkor ti is egyet megehettek. Jajgatott az egész ezred, ez emberkínzás, nem bírjuk már. Nem volt menekvésük, mind az utolsó cseppig meg kellett egyék a bográcsgulyást.

“Na most mi lesz? kérdi pasa. Hát várni köll a virradóra, a holnap reggeli kakasszóra”, válaszolt Jancsi.

Aludni tért az ezred, Jancsit megint bezárták, őrizték. Másnap reggel virradóra, beteg minden török katona. Ég a csípős paprikától kegyetlenül a fenekük, hidegvizes rongyokkal borogatják. Leülni vagy lóra ülni egy sem merészel. Jelentik a pasának a helyzetet. Gondoltam én, hogy ez csalás, mondta a pasa. Az én eszemben nem fog túljárni ez a csikós legény. Ezért Jancsit

lefejeztetem, megérdemli ez a fenegyerek. Hozzák is Jancsit a várudvarra. Parancsol a pasa dühösen: "Jöjjön bakó fejét ütni, a kardjával kibelezni." Jött is a bakó egy nagy pallosal, meg egy nagy karddal. Csuklya a fején, az arcát fedi. Megakarták kötözni Jancsit, de ő nem hagyta magát. "Én nem félek a haláltól, gyáva sosem voltam. Gyere bakó végezd munkád, mire vársz?" De mit tesz a bakó? Odaadta Jancsinak a nagy kardot, ő meg a pallost tartotta meg magának. Levette a csuklyát a fejről, hát nem volt más mint Marci, a cigány legény.

Elfogni a két bitangot, parancsolta a pasa. Csakhogy ez már nem volt könnyű, ugyanis Jancsi és Marci forgatták nagy szaporán fegyverüket. Amelyik török közel merészkedett, kapott egy nagyot a fejére. Amúgy is alig mozogtak a törökök, fájt nagyon a fenekük. Jancsi és Marci szaladtak a várkapu felé. A törökök utánuk de nem érték őket utól. Sikerült a kapuőrséget két csapással leteríteni és ki a várból, de gyorsan. Szaladtak a rejtkehelyre, ahová Marci egy nappal előtte, két lovat rejtett el. Fel a lovakra és irány haza. A törökök nem tudtak lóra ülni, égett nagyon a fenekük. Jancsi lóvá tette a pasát meg a török ezredet, ezúttal is felülkerekedett, a ravaszságával. Többet ésszel mint erővel!

**“Röhögött az egész ország, ilyen nem volt még bizony-
ság.” Regéli a krónikás.**

**Innét kapta Jancsi a paprika becenevet és lett belőle
Paprika Jancsi. Hiszen ilyen virtus tettét még senkinek
sem sikerült véghezvinni. Viselte is büszkén új nevét.**

**“A végvárba érkezve, mindenki éltette. A várkapitány
elő is léptette.” Így a krónikás.**

**Főhadnagy lett most belőle, vitézsége országszerte el-
terjedt. Örült Jancsi nagyon, de el is volt szomorodva
mert Marikát szülei megint elküldték Olaszországba. Így
telt el újból egy év.**

**“Jancsi nyugtát nemtalálja, Báthori Sándort mind pisz-
kálja. Üssünk rajta a törökön, innét semmit el ne vi-
gyön.” A szót tett követte, egy csapat török kisiúkat,
széplányokat, meg sok aranyat vitt volna Isztambulba. A
végvári vitézek rajtuk ütöttek, váratlanul. Mikor látták a
törökök, hogy a magyarok közt ott van Paprika Jancsi is,
hát gyérünk, el innét, de gyorsan. Egy ilyen ördögfajzat
ellen mi még parancsra sem harcolunk. Otthagytak
mindent és futás, ki merre látott. Volt nagy öröm a ma-
gyar táborban. A lányokat meg a kisiúkat hazaküldte
Báthori, védőkíséréssel.**

A zsákmányt meg elosztották egymás közt, ez volt vitézségük jutalma. Jancsi mivel főhadnagy, majdnem olyan sokat kapott mint a várkapitány. Még egy év és lesz egy kis vagyonom, gondolta Jancsi. Elveszem én Marikát, nem kell az apjától semmi hozomány, lesz miből megélnünk. A két testvére is gyarapodik, házasságon törik fejüket ők is.

Ez jó fogás volt te Jancsi, mondta Báthori. Küldök felderítőket, hátha jön még török csapat. Három héttel később hozták a hírt, hogy egy kisebb török csapat tart Buda felé. Ezek megint valami hírt hoznak Isztambulból, jó lenne tudni mit. Indul is Jancsi egy csapattal a törököt elfogni, levelüket megszerezni.

Rajta is ütöttek a törökön, de mi történt, hát még egy illet! Nem bírnak egy török legénnyel, ketten ütik de hiába, nem adja meg magát. Na, hadjátok rám ezt a legényt, majd én legyőzőm. Rá is támad a kardjával, de amaz védi magát bátran. Egyszeribe mit lát Jancsi? A török legény kezén egy nagy anyajegy. Ilyen volt Pistinek, pont azon a keze részén. Tudsz magyarul te török legény? Tudok, volt a válasz. Mi a neved? Juszuf, mondta. Magyarul ez József, Józsi. Hol születél Józsi legény? Szegeden, de még gyerekkoromban elraboltak,

janicsárnak tanítottak. Ázsiában harcoltam én a szultán seregében. Van testvéred Szegeden? Volt három, de régen volt az, már meg sem ismerném őket.

Hát idefigyelj Józsi öcsém, én Jancsi vagyok a te bátyád Gábor és Miki a te bátyáid. Vesd le török gúnyád, magyar vagy te, gyere velünk, itt a te helyed. Az édesanyád majd nagyot néz, elveszett fia hazatér. Józsi elgondolkodott, örülök a családomnak, de én most már muzulmán vagyok, ti meg nem. Ez legyen a legkisebb bajod, ezen lehet változtatni, mondta Jancsi.

”Keresztény vagy muzulmán egy az Isten, egy a Menyország, egy a Pokol. Mindegy miként imádkozol.” Mondta neki Jancsi. Ha ez így van, akkor nem bánom, hiszen eddig is magyar voltam én. Ez a beszéd Józsi öcsém, jó vitézre szükség van még. Védj hazádat meg népedet, segíts magadon és akkor az Isten is megsegít.

Ezután már négyen lettek, mint régen gyerekkorukban Szegeden. Futár vitte a jó hírt a birtokra az anyjukhoz. Jött azután megint a hideg, a pocsék idő, térdig ér a sár az úton. Nem hadakozni való idő ez már.

Báthorinak bemutatták a “törököt”, nagyot nézett. Örült is mert megtudta a levélből, hogy mit tervez a

szultán a tavaszi hadjáratán. Szerencsére nem szándékozik nagy haddal Magyarország ellen indulni. A kisebb helybeli csatározásokat a budai pasára bízta. Paprika Jancsi vitézségéről és a budai ezred lóvá tevéseről is tudott, a kémei megírták neki. Levelében a szultán megfenyegette a pasát, ha még egyszer ilyesmi történik akkor másvalakit ültet Budára pasának. Újból a régi követelődzések, magasabb harács kell neki. Mit is lehet elvárni egy a gazdagsádtól és a hatalomtól telhetetlen szultántól.

Báthori várkapitány tudatta postagalambbal a többi végvári kapitánnyal a levél tartalmát. Tegyen ki mit tud, ezt megakadályozni. A szultán, mivel választ nem kapott küldött egy másik hírnököt, amelyik sajnos megérkezett a pasához Budára.

Jött a tavasz, száradtak az utak, lehetett megint közlekedni, Marika is megérkezett szerencsésen. De a baj nem váratott magára. A budai pasa egy kétszázötven katonából álló török csapatot küldött Szegedre és környékére a magas harácsot beszédni.

Meg is kezdték”munkájukat”. Jancsi anyja gyorsan fiaiért küldött, segítsenek ha tudnak, mert nagy a baj. Ment Jancsi Báthorihoz, segítséget kérni, az bele is

egyezett a dologba. Adott is ötven fegyverest segítségül, többet nem adhatott. Időközben a törökök megérkeztek a birtokra is. Elszedték Marosi Mátyás minden pénzét, birkáit, kecskéit, még a házát is kiakarták rabolni. Szerencsére Marikát még időben elrejtették a pajtában a török elől. Marosi Mátyás ellenszegült háza kirablásának, de a török csapatot egy bosszúálló, gonosz török vezette. Azt mondta a török, hogy:

“Itten halt meg sok katonánk, ezért megfizetsz te bizám.” A házat a tiltakozás ellenére csak kirabolták és bosszúból még fel is gyújtották. A török gúnyosan nevetett: “Úgy kell neked te disznó gyaúr, ellenszegülni merészselsz te a szultán parancsának?”

Marosi Mátyás és neje földig sújtva, a vagyonból csak a föld maradt meg.

A magyar csapat sietett lóhalálában Szegedre. Jancsi testvérei vezetésével, négy csoportra osztotta embereit és egyszerre négy irányból támadták meg a garázdálkodó törököket. A török azt gondolta, hogy sokkal több magyar fegyveres támadt rájuk. Lett ebből nagy összecsapás, kaszabolták a törököt, de az sem hagyta magát. Hull a török, de még sok van belőlük és még nem fáradtak el.

A magyar fegyveresek kezdtek elfáradni az ötszörös túlerő ellen. Hullott közülük is egy pár már.

Ezt látván a lakosság gyorsan a segítségükre sietett. Gyerünk emberek, segítsünk a legényeknek, üssük a rabló törököt. Kaptak is a Szegediek vasvillát, kaszát, fejszét és rárontottak a török csapatra. Lett is ebből óriási ribillió, a törökök védekeztek szívósan, de megváltozott a helyzet. Mostmár több volt a magyar mint a török. Egymás után estek le a lóról a törökök és lettek agyonverve. De hulltak magyarok is. Bebizonyosodott újból, hogy összefogásban az erő!

“Látá török a gyors vesztit, próbálta menteni bőrit”. Így a krónikás.

De csak próbálta, mert a Szegediek elállták az utcákat és nem volt menekvésük. Csak egy maradt meg, a vezérük. Neki volt a legjobb lova, el is vágatott, irány Buda. Vitte a rossz hírt a pasának.

“Darázsfészek ez a Szeged, minden emberem elveszett. Nincsen harács, nincsen préda, semmi nélkül tértem vissza. Ott volt Jancsi csapatával, lemészárolt a kardjával.” Síránkozott a pasának.

Dühös lett a pasa nagyon. Te nem teljesítetted a paran-

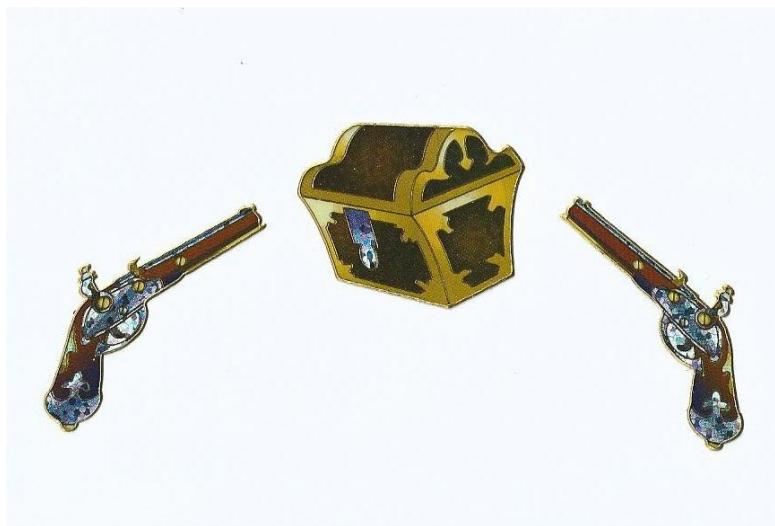

csot. Egy gyáva féreg vagy te, ennyi katonám elveszett és semmi harács, semmi préda? Lefejezni ezt a férget, nem teljesítette a padisah parancsát! Le is fejezték, meg is érdemelte, mert egy kegyetlen, rossz ember volt.

Elgondolkodott a pasa: valóban már harmadszor fordult elő, hogy ez a Paprika Jancsi csapatával lemészárolta embereit. Most még ráadásul a lakosság is bátorságot merített és fegyvert fogott. Szegeden többet veszítek mint nyerek, ez valóban egy igazi darázsfaszek. Amíg ez a Paprika Jancsi Szegedet védi, nincs semmi esélyünk. Melyik katonám mer majd Szegedre menni? Jobb lesz tehát Szegedet békén hagynom, hiszen más hol is rabolhatunk. A szultánnak mindegy honnét a harács.

Szegeden nagy az öröm, visszavették a harácsot, az állatokat, a rabolt holmit. Marosi uraság nagyon el van keseredve, ő egyre szegényebb lett. A lakosság elteti Jancsit, testvéreit, a felszabadító magyar csapatot. Paprika Jancsi lett a legvitézebb szegedi legény!

Marika is szerencsére életben maradt. Jancsi anyja meg végre találkozhatott elrabolt fiával, Józsikával, mert neki csak az maradt a derék legény, sírt szegény.

A többi testvérnek is könnybe lábadt a szeme, de nem szégyen az ha örömkönnyekről van szó.

Marika amikor meglátta Jancsit, ugrott a nyakába és csókolta, ölelte. Végre-valahára megint együtt voltak. Ment megint Jancsi Marosi urasághoz lánykérőbe. Ő mostmár főhadnagy, van elég pénze, írni-olvasni is tud, a latint is érti. A vitézségről nem is beszélt, de azt tudta nagyon jól Marosi. Egy nap gondolkodási időt kért Marosi M. tanácskozni a nejével. Tanácskoznak hosszasan, elég pénzünk leégett házunkat felépíteni nincsen. Ez a Jancsi megváltozott, pénze is van, tanult is lett, vitéz is lett. Ha visszautasítjuk még képes a lányunk megszökni vele, ami szégyen lenne. Vagy tényleg bevonul egy kolostorba apácának. Akkor nem lesz kisunoka, minek akkor a vagyont gyűjteni, a másvilágra úgysem lehet vinni. Kénytelen-kelletlen beleegyeztek a házasságba Nincsen címere Jancsinak de van egy vitéz híre, ami többet ér a kutyabőrnél! Amíg a lakodalom előkészületei folytak, Jancsi egy végvári katonával levelet küldött Báthorinak.

A kérése, hogy ő meg testvérei maradhassanak még egy ideig Szegeden, ugyanis ő hamarosan megnősül, elveheti végre szép Marikát feleségül.

“Volt nagy lagzi, dínom-dánom, eszem-iszom, mulatozom.” Meséli a krónikájában Tibor.

Gondolt egy nagyot Szeged polgármestere. Küldött ő is gyorsan futárral egy levelet Báthori Sándor várkapitánynak. Arra kéri, hogy a négy testvér Szegeden maradjon a várost védeni, ha szükség lesz rá. Ők is segítenek ha szükséges, de kell a híres Paprika Jancsi a törököt elrettenteni, ha megint rabolni jönne. Jancsi is inkább itt maradna, nem élhet a várban a nejével.

Báthori elgondolkodott a dolgon és írásban válaszolt Jancsi és testvérei a legjobb katonáim, sajnálom őket elveszíteni. De vitézségük jutalmaként megérdemlik, hogy hazatérjenek Szegedre. Nászajándéku a két fiatalnak küldött kétszáz aranyat.

Örült mindenki a jó hírnek. A kétszáz aranyat odaadta Jancsi az apósának, építse fel megint a házat. Ezzel a gesztusával nagyot nőtt apósa szemében.

Az elesett magyarokat eltemették Szegeden, a török katonákat is, de a keresztény temető mellé. A végvári katonák meg visszatértek a várba, Báthorihoz.

Jancsi és Marika Szeged városába költöztek, vásároltak egy szép nagy házat, nagy udvarral, kerttel. Vitték ők,

Jancsi anyját is magukkal. Az első szülött fiúgyereket Jancsinak, az első szülött leánygyermeket Marikának keresztelték.

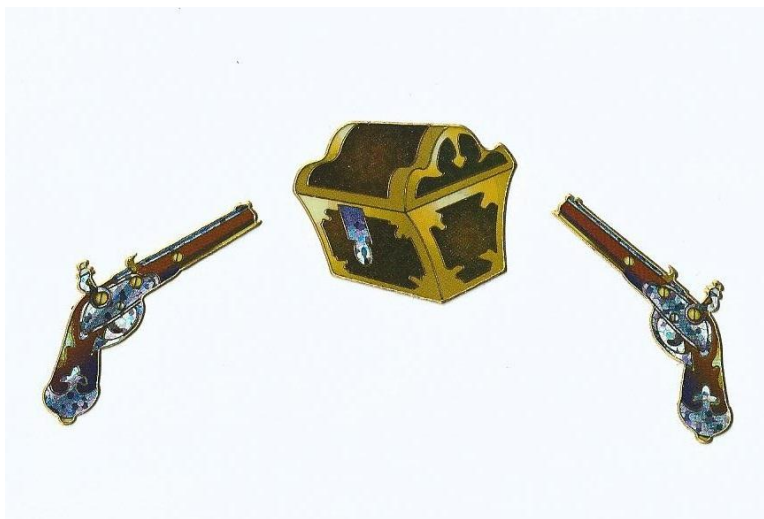
És mi történt Jancsi testvéreivel? Kérdezi a kislány. Hát ők is azon törték e fejüket, hogy jó lenne megnősülni, hiszen volt még elég házasodni akaró széplány Szegeden. Vitézségükért a Szegediektől megkapták, a Vitéz kitüntetést, ott maradtak városvédőknek, Jancsi is velük együtt.

Mi történt azután Jancsival és Marikával? Kíváncsiszkodik Alexandra.

Ami Parika Jancsit és Marikát illeti, hát addig éltek boldogan amíg meg nem haltak. Regéli Tibor a krónikájában.

És mi történt azután Jancsi utódaival? Kérdez megint a kislány.

Paprika Jancsi utódai harcoltak Buda várának a felszabadításánál, később II. Rákóczi F. fejedelem seregében, a labanc ellen. Az 1848-as forradalomban, és az 1956-os forradalomban is. Harcoltak az ország függetlenségéért, népük szabadságáért, az igazságért! Ha nem is győztek mindég, a többszörös túlerő ellen, de megmu-

tatták a világnak, hogy igenis van bátorságuk harcolni még akkor is, ha semmi esély nincs a győzelemre.

A török uralom már régen eltűnt, Paprika Jancsi emléke az évszázadok során lassacskán elhalványult. De amiért ő harcolt: a függetlenségért, a szabadságért, az igazságért, azt nem fogja soha az idő fátyla elhalványítani!

Biztos vagyok benne, hogyha újból szükség lesz rá, Paprika Jancsi utódai megint fegyvert fognak és harcolnak! Mellesleg harcolhatnak a szerelmükért is, hiszen szerelem nélkül nem lehet igazán boldog az ember, ezt nem lehet megvásárolni.

Hát kisunokám, ilyen volt az élet régen. Ezért adom ezt a krónikát neked, hogy majd unokáidnak te is elmesélhesd Vitéz Paprika Jancsi és szép Marika történetét.

Mint lenni szokott, minden történetnek van eleje és vége, ennek ez a vége. Aki meg nem hiszi amit a krónika a krónikájában leírt, hát kérdezze meg a krónikást.

- V É G E -

Gulácsi Tibor - Sándor

DÓZSA GYÖRGY UNOKÁJA

Az aradi betyár

Az esemény sorozat Mátyás király halála után, 1490-ben kezdődött. Nemzetközi téren is történtek fontos változások, 1512-ben I.Szelim lett a szultán. A szultán elhatározta, hogy új területeket hódít meg Európában.

A veszélyes török terjeszkedés ellen X.Leó pápa 1513-ban keresztes hadjáratot hirdetett, európai országok részvételével. Magyarországon és Erdélyben Bakócz Tamás esztergomi érsek feladata volt egy keresztes sereget verbuválni a török ellen. A jelentkező jobbágyoknak a szabadságukat meg a kötelezettségeik eltörlését ígérte. Jelentkeztek is egyre többen, már kb. 40000-en lehetett a létszám. Szükség volt egy gyakorlott hadvezérre is, aki értse a dolgát a seregben. Egy székely hadnagyot választottak, Dózsa Györgyöt.

A nemesek nem nézték jó szemmel az eseményeket. Túl sok jobbágy hagyta el a munkát és jelentkezett a seregbe. Ez már problémát okozott a mezei munkában. Azonkívül meg féltek a saját jobbágyaikat fegyverben látni, nehogy ellenük forduljanak. A sereg élelemmel való ellátásához sem akartak hozzájárulni. Végül sikerült meggyőzniök Bakócz Tamás érseket, hogy állítsa le a verbuválást és a hadjáratot is. A nemeseknek fontosabb volt saját érdekük mint az ország sorsa. Az össze-

gyűlt seregben a magyarokon kívül még más nemzetek is jelen voltak, hiszen Erdélyben sok nemzet élt. A hadjárat leállítása nagy elégedetlenséget okozott a seregben. A megalkuvó nemeseket török talpnyalóknak tartották és nem engedelmeskedtek a hazatérési parancsnak, hanem ellenük fordultak.

A Maros völgyében több várat sikerült elfoglalniok és haladtak Arad és Temesvár felé. Több összetűzésben győztek és mint ilyen esetekben történni szokott ölték a nemeseket azok meg őket, nem volt kímélet. Aradra és a környező falvakba is bevonult a fellázadt sereg egy csoportja. Arad és Nagyrátos között az országút szélén volt egy csárda. Egy vályogból épült zsúpfedeles, egyszerű épület. A véletlen úgy hozta, hogy Dózsa György egy pár felkelővel ottan tért meg, egy pohár borra. A vezérnek megtetszett a csárdatulajdonos lánya, olyan 18 éves lehetett, Nagy Juliska volt a neve. A lány segédkezett a felszolgálásban, hiszen a szülei nem voltak valami jómódúak, na meg a sok kistestvér is mindig éhes. Dózsa György idősebb volt ugyan de híres, szépen volt felöltözve és pénze is volt bőven. Amerre a lázadó paraszt sereg elhaladt, bosszúból az elnyomásért és a kizsákmányolásért, kirabolták a nemeseket. György szóbaelegyedett Juliskával és úgy látta, hogy a

lányt nem zavarja a korkülömbség. Azt ajánlotta Juliskának, hogy hagyja ott a csárdát és jöjjön el vele Aradra. A lány nem mert egyedül határozni, megkérdezte szüleit. Azok persze ellene voltak, mert szükség volt Juliska segítségére otthon. Azonkívül meg, csak ha megházasodnak, lehet szó a dologról.

Dózsa György elgondolkozott és előállt egy ajánlattal. Ad ő Juliska szüleinek 500 aranyat, ezzel a lány munkáját előre kifizeti. Előbb-utóbb úgyis valamikor férjhez megy és elhagyja a szüleit. Hozományra nincsen szükség, neki csak Juliska kell, a lány sincs ellene.

A sereg tovább kell, hogy meneteljen de Aradon van templom és pap, úgyhogy megházasodhatnak. Meg is egyeztek a dologban. Dózsa György fogta és vitte is az újdonsült menyasszonyát Aradra.

Aradon egymás után érkeztek a rossz hírek. György nem ért rá házasodni, mind halogatta. Temesvár felé kellett marsírozni és megkezdeni az ostromot. Adott viszont Juliskának sok aranyat, ha ő esetleg elesne a csatában, hát legyen miből megélnie.

A nemesek sem aludtak, egy páncélos lovas sereg közeledett Temesvár felé, Zápolyai János vezetésével. A

döntő csata Temesvárnál zajlott le, Dózsa György tévedése nagy szerepet játszott a tragikus vesztesben, ez 1514- ben történt. Dózsa György meg egy pár vezető tisztje fogságba kerültek. Sokezer lázadót mészárolt le a nemesek serege, a többiek megadták magukat.

A nemesek veszett dühükben a barbárokat megszenyítő kegyetlenséggel végezték ki Dózsa Györgyöt. Ha nem lett volna szükség a parasztok munkájára a legszívesebben lemészárolták volna mindet, hogy soha többé ne merjen fellázadni senki. A vesztes csata után a nemesek új szigorító törvényeket hoztak, a parasztok helyzete még rosszabb lett.

Juliska megmenekült, Aradra jött, félt hazamenni nehogy a környékeliek felismerjék és baja legyen. Zavaros idők jártak a lázadás leverése után, jobb volt ha nem mutatkozik, gondolta. Vásárolt egy csárdát a város szélén, de ő nem szolgált fel, volt személyzete erre. Más problémája volt neki, állapotos maradt, de nem mint özvegy asszony. Talán jobb is volt így, hogy nem tudták ki is ő.

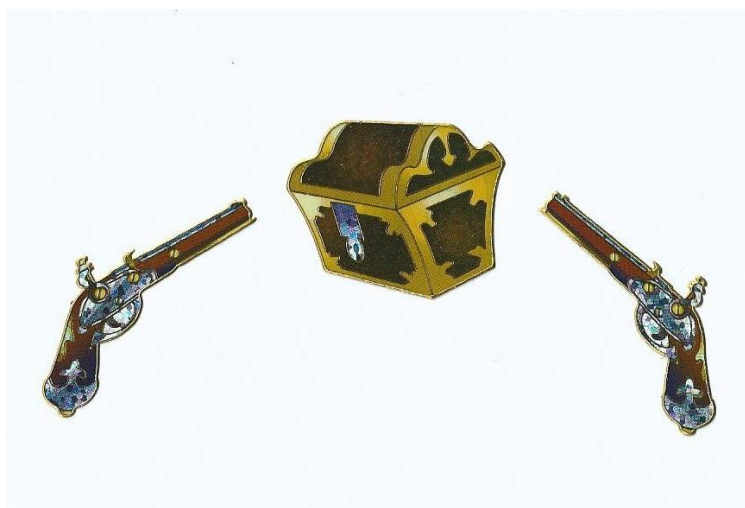
Megszületett a kislány, Bözsikének keresztelték, hasonlított az anyjára. Hát így teltek-múltak az évek, Juliska meg férjhez ment idővel. Senki sem tudta ki a

kislány apja, jobb volt így.

A mohácsi vész után a törökök előzőnlőtték az országot, harácsoltak, raboltak, erőszakoskodtak. Ezáltal még rosszabb lett a lakosság helyzete. Ilyen körülmények közt nehéz volt az élet, elszegényedtek az emberek. A nemeseknek sem tetszett a török harácsolása, de nem mertek a törökök ellen fellépni.

Hát így teltek az évek, Bözsike már 18 éves lett már házasodni való lány lett belőle. A sors úgy hozta, hogy betévedt a csárdába egy hadnagy. Jóvágású fiatalember volt, a neve Aradi György. Nem volt gazdag de szegény sem. Ez a György meg Bözsike megtetszettek egymásnak. Amikor Juliska előállt a javaslattal, hogy a lánya férjhez mehetne, Bözsike bemutatta anyjának a szive választottját. Juliskának eleinte nem tetszett a dolog, egy hadnagy, ez legyen a veje? De miután jobban megismerte látta, hogy rendes ember ez a György. Elgondolkodott egy kicsit, hiszen ő is egy hadnaggal állt össze 19 évvel azelőtt. Áldását adta rájuk és egyúttal elárulta Bözsikének a titkot, hogy ő Dózsa György lánya. Tartsa mindenesetre titokban, továbbra sem kell tudjon róla senki. Bözsike elköltözött az esküvő után a férje házába, kapott elég szép hozományt az

annyától. Született egy fia, Gyurinak keresztelték. Született egy kislány is, Erzsikének keresztelték. Teltek-múltak az évek, eltelt megint 15 év. A baj nem váratott magára. Juliska csárdája leégett, egy részeg vendég műve volt. Juliska és férje meghaltak a tűzben, az épület sem maradt meg. Bözsike nagyon el volt keseredve, hiszen nagyon szerette az anyját, gyászolta is tragikus halálát.

Alig telt el egy év és mint lenni szokott a baj párosan jött. Egy összeccsapásnál a törökkel Aradi György halálosan megsebesült és később otthon meg is halt. Ott maradt Bözsike egyedül a két kiskorú gyerekkel. Volt hol laknia, de nem volt miből megélnie. Kénytelen volt munkát keresni, talált is a Mezei uraságnál. Az uraság felvette cselédnek Ilonkával együtt. Gyuri elszegődött egy fegyverkovácshoz, inasnak. Ottan megtanult vívni, löni, lovagolni megtanította már az apja. Nagyon szegény, szegényes élet várt rájuk, de nem volt más választásuk. Így teltek az évek, Gyuri 18 éves lett, Ilonka meg 16.

Volt a Mezei uraságnak egy 18 éves fia, Elek a neve. Egy semmirekellő, lusta, iszákos fiatalember. Beleszületett a jólétbe és azt gondolta, hogy a parasztlányokkal meg a

szolgáló lányokkal azt tehet amit akar. Mintha nem lett volna elég baj az utóbbi években, jött még egy nagy.

Ez a léhűtő Elek, félig részegen nekiesett a kis 16 éves Ilonkának és megerőszakolta. Bözsike elpanaszolta az uraságnak, hogy mit tett a fia a lányával. Mezei uraság próbálta megvigasztalni Bözsikét, hogy többé nem fog előfordulni a dolog. Bözsike nem hitt az üres ígéretesnek és Elek megbüntetését kérte. Az uraság hallani sem akart ilyesmiről. Kifizette ugyan az anya és lánya bérét, de el is bocsájtotta őket a háztól.

Aradi Gyuri elhatározta, hogy ő ezért a disznóságért megbünteti Mezei uraságot és fiát. Azt tanácsolta az anyjának és hugának, hogy adják el gyorsan a házat és költözzönek Kovásznára az apja rokonaihoz. Ő Aradon marad, még egy ideig, hogy leszámoljon Mezei urasággal. Hát így is tettek, Bözsike viszont nagyon féltette a fiát, nehogy megöljék mint a nagyapját. Vigyázok és magamra édesanyám, ne féltsen, nem fognak se megfogni, se megölni. Dolgom végeztével majd megyek és is maguk után Kovásznára. Miután elbúcsúztak ment Gyuri Mezei urasághoz igazságot követelni a hugáért. Gondolta ő, hogy baj lehet, ezért biztonságból vitt magával két kisebb pisztolyt, elrejtve mellényébe.

Mezei uraság és fia öntelt-pökhendi módon beszéltek vele. Azt mondták neki, vagy elhordja magát vagy korbáccsal verik ki az udvarról. Elek már nyúlt is a korbács után. Ez aztán már több volt a soknál, az utolsó csepp, a keserűség poharába. Tudok és magam is igazságot szolgáltatni, mondta Gyuri. Pisztolyt rántott és lelőtte az úrfi. Szemet- szemért, fogat-fogért, a hugom tisztességéért, megérdemelted amit kaptál.

Mezei uraság megrémülve beszaladt a házba és onnét ordította: fogjátok el a bitangot! Gyuri előrántotta a másik pisztolyt és azt mondta: aki megmozdul lelvöm, nem is mert senki mozdulni. Most elmegyek, de még visszajövök és kend is megkapja méltó büntetését, mondta Mezeinek.

Nagyon jól tudta, hogy keresni fogják a pandúrok, mert gyilkosságért kötél jár. Elhatározta, hogy ő a jövőben harcolni fog olyan kegyetlen, gonosz nemesek ellen mint akik a nagyapját megölték. A rabló törökök ellen is akik az apját ölték meg.

Majd segíti pénzzel az anyját, ha szükség lesz rá. Ő elbújdosik, felcsap betyárnak. Lovagolni, vívni-lőni tud, fegyvere van, a hajduk harcmódorát már ismeri. Mivel egy fecske nem hoz nyarat, hát szüksége lesz egy pár

társra. Olyanokra akik hajlandóak harcolni mint ő az igazságért, a szabadságért, az emberséges életért. Így lett a 18 éves Gyuriból aradi betyár.

Ismerte jól Aradot, a környező vidéket és a falvakat is. Volt több barátja ahol elbújhatott ha keresik. Ruhát cserélt, szakálat és bajuszt növesztett, hogy ne lehessen őtet könnyen felismerni.

Mezei uraság kerestette is a pandúrokkal, de sehol sem találták őket. Bözsike meg Erzsike már elköltöztek Aradról. Mezei nem tudta hová, nekik már nem árthatt. Kidobolták és kőröző levelet is kiragsztottak sokhelyen, Aradi Gyurit keresik gyilkosságért. Aki bújtatja súlyos büntetést kap, aki feladja, száz arany üti markát. A hír is elterjedt, hogy miért is ölte meg Gyuri Elek úrfit. A jobbágyok meg a cselédek Gyurinak adtak igazat, hiszen egy szegény lánynak a tisztességén kívül nincs más hozománya. Mezei uraság és fia hibásak a jelenlegi helyzetért. A nagyurak természetesen ezt másképp látták. Nem helyeselték Elek úrfi tettét, Mezei uraságot is elmarasztalták a dölyfös viselkedéséért. Öntelt pökhendi beszéd helyett pénzrel kellett volna elsímítani a dolgot. Gyuri tettét elítélték, szerintük ő hibás és elrettentő példaként fel kell akasztani nyilvánosan.

Kerestették is az egész megyében a legényt. Kerestek a pandúrok másokat is, szökött jobbágyokat. Gondolta Gyuri ezek közül talál majd társat aki mer fegyverrel harcolni az urak ellen. Érdeklődött is mindenfelé míg végre talált két szökött jobbágy legényt. Ezek megszöktek a grófoktól mert igazságtalanul bántak velük, a többiek szeme láttára 25-töt vertek rájuk. Ők nem tűrték ezt a szégyent, forrt bennük a bosszú tüze. Ezek az én embereim lesznek, gondolta Gyuri. Majd én megtanítom őket vívni-lőni, az elszántság megvan bennük. Az egyiket Rigó Péternek, a másikat Róka Pálnak hívták.

Elhatározták, hogy ők harcolnak majd az igazságért, a gonosz nemesek ellen, meg a rabló törökök ellen is. El is kezdte Gyuri velük a gyakorlatozást, vívni-lőni kell jól tudni. Arad mellett húzódik egy nagy erdő, Csálai erdő a neve. Az erdőn átfolyik a Maros is, található egy elég nagy sziget is, Hármas sziget a neve. Ezen a szigeten bújt el a három betyár, itten nem találják meg őket a pandúrok. Egy hét után úgy látta Gyuri, hogy már lehet velük valamit kezdeni. Szükségük volt még pénzre, ruhára, fegyverre, lovakra, élelemre is. Gondolta Gyuri itt az ideje, hogy meglátogassa Mezei uraságot. El is indultak este mind a hárman Mezei uraság háza felé. Elhatározzák, hogy büntetésként elszedik az uraság pén-

zét, három lovát, fegyvereit, szép ruháit. Csendben kinyitották az egyik ablakot és bemásztak a házba. Meglepték álmában a halálra rémült Mezeit. Na mi van Mezei uram? kérdi Gyuri. Mostmár nem olyan bátor?

Ha életben akar maradni akkor ideadja nekünk az aranyát, szükségünk van még három felnyergelt lóra, fegyverekre, szép ruhára, élelemre. Mezei uraságot Gyuri fogva tartotta amíg a felesége hozta amit a betyárok kértek. Három szép lovat is felnyergeltetett. Azután meglettek kötözve, a szájukat is betömték. Mielőtt elmentek a következőt mondta Gyuri Mezeinek: tudja meg kend, hogy én annak a Dózsa Györgynek az unokája vagyok akit a magához hasonló gonosz nemesek kegyetlenül megöltek! Azután rájuk zárták az ajtót és gyorsan ellovagoltak. Amire a cselédség kiszabadította őket, a három betyár már eltűnt a sötétben.

A Hármas szigetig meg sem álltak. Ottan ugyan nem volt híd és át kellett úsztatni a Maroson, de nyár lévén nem volt hideg a folyó vize. A szigeten egy kis kulipintyót építettek maguknak, meghúzódní az eső elöl. Folytatták a gyakorlatozást, lecserélték a parasz ruhát.

Mezei uraság másnap reggel elment a polgármesterhez panaszt emelni a betyárok ellen. Eddig csak Gyuri

volt, most már hárman vannak. Ráadásul ez a Gyuri Dózsa György unokája, mi lesz ha fellázítja a parasztokat? A pandúrok parancsot kaptak Gyurit és társait élve elfogni. Gyuri és társai jónak látták Aradot elhagyni egy időre, amíg lecsillapodnak a kedélyek. Meglátogathatnánk az anyámat Kovásznán, ajánlotta a másik két betyárnak. Azok bele is egyeztek és elidultak Kovászna felé. Estére megszálltak egy fogadóban, vacsorázni és aludni szerettek volna. Szépen volt elgondolva, de a véletlen másképp hozta.

Éppen vacsoráztak, a lovaikat is megabrakolták, amikor mit hoz a véletlen? Hat pandúr tért be a fogadóba, ők is enni-inni rendeltek a fogadóstól. A hajdu csoport vezetőjének valahogy gyanús volt a három legény, hiszen ők három legényt keresnek. Ezek lennének azok? Oda is jött az asztalukhoz kérdezősködni, honnan jönnek, hová mennek, mi járatban vannak? Mikor a nevüket kérdezte, Gyuri eszén átvillant a gondolat, hogy ennek a fele sem tréfa, itten azonnal cselekedni kell. Hatan vannak három ellen, tudnak löni, vívni, harcolni. Villámgyorsan kést rántott és a csapatvezér nyakához szegezte. Parancsold meg az embereidnek, hogy tegyék le a fegyvereiket, vagy elvágom a nyakad. Hát nem volt sok választása a pandúrnak, kiadta a parancsot a fegy-

ver letételére. A fegyvertelen pandúrokat Gyuri bezárta a pincébe. A fogadóstól élelmet vásároltak maguknak, a pandúrok fegyvereit és lovait meg elvitték magukkal. Ló és fegyver nélkül nem üldözhetik őket a pandúrok. Gyorsan fel a lóra és még azon az éjjel elhagyták Arad megyét. Előbb egy ideig nyugat, Arad felé lovagoltak megtévesztésként, azután a fogadót megkerülve kelet, Kovászna felé, folytatták útjukat. A pandúrok lovait útközben eladták.

A pandúrokat kiengedte a fogadás a pincéből de tartalék lova nem volt a számukra. A pandúrok megkérdezték, hogy merre lovagoltak el a betyárok? A válasz: Arad felé. Másnap délutánra értek a pandúrok Aradra, a polgármester elé. Az persze alaposan lehordta őket az ügyetlenségükért. Azzal fenyegette meg őket, ha még egyszer így járnak, akkor felmond nekik, mehetnek világgá. Gyuri és társai már messze jártak a másik megyében. Ottan nem ismerte őket senki, nem is keresték őket, nem tudták, hogy ottan vannak.

Egy hét után már Kovásznán voltak, a betyárok. Nagy volt az öröm, mindkét részről. Gyuri bemutatta két társát és volt sok mesélni való. Elmesélte miként büntették meg a pökhendi Elek úrfit és apját. Gyuri adott

aranyat az anyjának, hogy ne szűkölködjének. Egy kis házikót vásárolt ugyan Bözsike de a csárdában ahol dolgoztak kevés bért kaptak. Egy heti pihés után indultak vissza Aradra. A két társa gonosz földbirtokosát is meg kell büntetniök. Gondolták, időközben ráuntak Aradon az eredménytelen keresésre. Nem tudhatták, hogy az Arad megyei fogadók, csárdák, parancsot kaptak, ha megjelenik három szakállas, fegyveres, gyanús legény azonnal küldjenek a pandúrokért. A vérdíjat is felemelték háromszáz aranyra. Így várt a csabda a betyárookra.

Megérkeztek Arad megyébe, estére betértek egy fogadóba. Dolgozott ottan egy csinos lány, megtetszett Róka Pálnak. Szóba is elegyedtek egymással és így tudta meg Pál, hogy mi is a helyzet Arad megyében.

A három legény gyorsan tovább állt, mielőtt még felismerné őket valaki. A szabadban aludtak és másnap reggel leborotvták a szakállukat, csak a bajusz maradt meg. Egymás közt is ruhát cseréltek és elhatározták, hogy a következő fogadóba egyenként térnek be, mintha nem is ismernék egymást. Úgy is cselekedtek estére a következő fogadónál. Megbeszélték, hogy felváltva alszanak, nehogy meglepjék őket a pandúrok. Ez egy okos óvintézkedés volt ugyanis a fogadós gyanakvó,

pénzéhes ember volt. Gondolta ez a három idegen fiatalember is lehetne a három betyár akit keresnek. Persze az arany is jól jönne neki. Küldött egy cselédet gyorsan a pandúrokért. Még az éjjel leple alatt jött is csendben tíz pandúr, a három betyárt elfogni. Élve akarták őket elfogni, hogy azután nyilvánosan, a piactéren akaszák fel őket, elrettentés ként. Szerencsére Rigó Péter időben észrevette a lopakodó pandúrokat. Felköltötte gyorsan társait és vártak amíg a pandúrok bejönnek a fogadóba. Akkor gyorsan kiugrottak az emeleti ablakon, kívülről eltorlaszolták a bejáratit ajtót. A pandúrok a fogadóba rekedtek egy időre. Ez elég is volt a három legénynek. A pandúrok lovait szabadjárara engedték és gyorsan elvágattak a sötétben. Amire a pandúroknak sikerült az ajtót kifeszíteni, ők már eltűntek. Üldözni sem tudták őket a sötétben lovak nélkül.

Megmenekültek ugyan, de a várost vezető nemesség megtudta, hogy megint Aradon vannak. A lókupecektől Gyuri megtudta, hogy másik két legényt is keresnek a pandúrok. Ezek is megszöktek a birtokról, az igazságtalan bánásmód miatt. Gyuri gondolta, nem ártana még két társ a csoportba. Elege volt már az állandó menekülésből, hárman viszont kevesen voltak a pandúrokkal szembeszállni. A lókupecsek által megtalálták a két

bújdoso szökevényt, elbeszélgetett velük. Megkérdezte, akarnak-e az ő csoportjába harcolni a gonosz nemesek, meg a harácsoló török ellen. Akartak hát, nem volt szükség kétszer kérdezni. A létszám növelésének volt még egy előnye, éspedig az, hogy mindegyiknek voltak rokonai, ismerősei. Sohasem lehet tudni mikor lesz rájuk szükség. Ez nagy segítség lehet az információ szerzésben, vagy búvóhelyként is. A két legény neve valamilyen Ernő és Imre volt.

Gyuri vásárolt nekik két lovat és kilovagoltak az erdőbe. Átúsztattak a Maroson a Hármas szigetre, ahol Gyuri megkezdte velük a fegyveres kiképzést. Mindegyik legalább két pandúrt kell legyőzzön. Egy heti kemény gyakorlatozás után már úgy látszódott, hogy fel vannak készülve, lehet velük valamit kezdeni.

Kitervelték a következő rajtaütést, kiszemelték Rigó Péter volt földesurát. Úgy határoztak, hogy nappal hajtják végre, a meglepetés és a félrevezetés lesz az ütőkártyájuk. Az uraság, gróf Kárpáthi a neve, őrizteti magát éjjel-nappal egy tucat pandúrral.

Nyár lévén a jobbágyok kint dolgoztak a mezőn, egy pár pandúr is ottan ólálkodott körülöttük, felügyelni, hogy minden rendben legyen. Gyuri és társai szereztek egy

szekeret, tele volt pingálva mindenféle bohóc figurákkal. Úgy nézett ki az egész mintha vándor komédiások lennének. Odaértek az uraság földjére, ahol a pandúrok örködtek. Megálltak, vizet kértek maguk számára és érdeklődtek az út után mintha nemismernék a vidéket. A három pandúr is odajött nézni, hogy kik ezek és mit akarnak. Feltartják az embereket a munkában. Az öt betyár csak erre várt, előkapták a pisztolyokat és a három meglepett pandúrt lefegyverezték, a fához kötötték, a szájukat betömték. A lovaikat, fegyvereiket is elvették. A jobbágyoknak megparancsolták, hogy ne merészeljék a három pandúrt szabadon engedni, mert ők visszajönnek és lelövik őket. Meg is ijedtek azok nagyon nem mert egyik sem másként tenni. Volt ottan a mezőn egy csúrféleség, ahol a jobbágyok meghúzhatták magukat záporosó esetén. Ezt a csúrt felgyújtották a betyárok, a szekeret otthagyták és ellovagoltak a kiserdő felé ahol elbújtak, vártak. Nem kellett sokáig várni, mert a nagy tüzet meglátták a birtokon. Kárpáthi uraság megparancsolta az ottan henyélő pandúroknak, hogy azonnal lovagoljanak ki a mezőre és nézzék meg mi ég ottan.

Nem kellett sokáig várakozni, ellovagoltak előttük a pandúrok, ki a mezőre. A betyárok meg gyorsan ellen-

kező irányba a birtok felé. Az uraságot otthon találták, védelem nélkül, csak a cselédség volt jelen. Elő állt Rigó Péter és megkérdezte az uraságot: ismer még kend engem? Nemrég még 25-töt veretett rám a pandúrjával, pedig ártatlan voltam. Most megfizet ezért gróf úr. Azonnal ide az aranyával és drága fegyvereivel vagy megölöm. Hát a gróf úrnak nem volt választani valója. Odaadta aranyát, drága lőfegyvereit, jó minőségű kardját Rigó Péternek. Mielőtt elmegyek visszakapja a 25-töt. Ráfektette a gróf urat a padra és jól elfenekelte, a cselédség szeme láttára. Ez legyen a tanulsága, dölyfös gróf úr, többé ártatlan parasztot ne bántalmazzon, mert visszajövök és felkötöm. Tovább már nem maradhattak a birtokon, gyorsan ellovagoltak a Csálai erdő felé.

A pandúrok időközben a mezőre értek, látták a három társukat megkötözve. Kiszabadították őket, azok elmesélték mi történt velük. A fenébe is, mondta a pandúrok vezére, be lettünk csapva, gyerünk gyorsan vissza a birtokra. Két pandúr vágatott vissza a birtokra a másik három gyalog utánuk. Amire ők a birtokra értek a betyárok már nem voltak ottan. A gróf úr jajgatott, hidegvizes ruhával borogatta sajgó fenekét Szidta pandúrjait mért hagyták őtet védelem nélkül. De hát a gróf úr parancsolta meg, hogy nézzünk utánna mi

ég a mezőn, védekeztek a pandúrhoi. Ezek a bitangok elrabolták elrabolták a pénzem, a drága fegyvereimet

Rigó Péter meg is fenekelt, a cselédség szeme láttára, micsoda egy szegény egy nemes ember számára. De ezzel maradt, a sópánkodással, a betyárokat már nem lehetett utólni.

A betyárok elbújtak megint a szigeten. A sziget erdővel van borítva, ottan nem lehet lovagolni, de lovat vezetni a kantárjánál fogva, azt lehet. Gyuri elégedett volt az embereivel, meg is dícsérte őket. Fogadalmat tettek, hogy ők egymást segítik jóban-rosszban, segítik egymást. A prédát is tesvériesen osztják el és megbüntetik minden nemest aki velük rossz volt.

Másnap bepanaszolta Kárpáthi uraság az aradi polgármesternél az öt betyárt. Azt követelte, hogy a polgármester életre-halálra kerestesse ezeket a lázadókat és akasztassa fel őket nyilvánosan. Egyre rosszabb a helyzet, mostmár öten vannak, ha így halad tovább akkor megint parasztlázadás lesz?

A polgármester naggyűlésre hívta az aradi nemes urakat. Megegyeztek, hogy pénzt nem sajnálva, mindent megpróbálnak az öt betyárt elfogni és kivégezni. Csab-

dákat fognak állítani, besugókat lefizetni, a vérdíjat is ötszáz aranyra emelik, ez már komoly összeg. A betyárok rokonait figyeltetik, hátha felveszik velük a kapcsolatot. Mindenáron meg kell találniok a betyárok búvóhelyét is, hogy meglepjék őket. Nics kegyelem, mindenkinek megölnek aki segít nekik.

Kidoboltatták az egész megyében, ötszáz arany üti markát annak aki feladja őket, kötél vár arra aki segít nekik. Az összegyűlt tömegben ott volt az öt betyár is, a két kísérő pandúrt lefogták, fegyverüket elvették. Gyuri a nép előtt a következőket mondta: én nem vagyok egy közönséges rablógyilkos, mint ahogy itten mondták. Mi csak azokat a nemeseket büntetjük meg és vesszük el a pénzüket, akik igazságtalanul bántak velünk! Azonkívül, tudja meg mindenki én Dózsa György unokája vagyok és az igazságért harcolok! Óriási volt a meglepetés, így már egészen más a helyzet. Azután a betyárok gyorsan eltávoztak a piactérről.

Egyre veszélyesebb a helyzet, de még nem végezték el a munkájukat, tehát folytatják tovább a büntető akciót. A következő a listájukon Róka Pál urasága volt. Ez a döllyfős uraság, Várhegyi volt a neve, igazságtalanul fenekeltette meg Pált és még kalodába is záratta. Akkor

határozta el Pál, hogy megszökik és ha lehet visszafizeti az uraságnak tettét. Hát itt az idő meg a lehetőség igazságot szolgáltatni, gondolta. A betyárok már vártak az alkalomra. De nem kellett sokáig várakozniok és adódott alkalom. Várhegyi uraság a hintáján, négy pandúr kíséretében elindult a birtokáról Arad felé. Erre vártak már a betyárok. Ahogy a Csálai erdő szélén elhaladtak a bokrokból előugrottak a betyárok. A négy pandúrt lőfegyverrel kényszerítették a megadásra. A lovaikat, fegyvereiket elszedték, őket meg otthagyták az erdő szélén. Várhegyi uraságot meg a hintót magukkal vitték. A négy pandúr begyalogolt az aradi városházára és ott panaszolták el ami történt.

A polgármester parancsot adott, húsz fegyveres pandúr induljon azonnal a Csálai erdőbe, keresék meg a betyárokat és szabadítsák ki Várhegyi uraságot. Vigyenek vadászkutyákat is magukkal hátha nyomravezetnek. A betyárokat ha lehet élve fogják el.

A betyárok megint a Hármas sziget felé indultak. Nem is gondoltak rá, hogy a pandúrok visszatérnek őket keresni. Az ötlet a vadász kutyákkal jónak bizonyult, a kutyák nyomra vezették a pandúrokat. Az erdőben megtalálták az üres hintót is. Folytatták a követést

annélkül, hogy a betyárok észrevették volna őket. A betyárok átúsztattak a Maroson, Várhegyit is vitték magukkal. A szigeten Pál az uraságot egy vastag fához kötötte és 25-töt vert rá. Visszaadom kendnek amit kaptam, ha nem lett volna olyan dölyfös és kegyetlen most nem lenne itt, Várhegyi uram.

Időközben a pandúrok a Maroshoz érkeztek. Ez lenne a betyárok búvóhelye? Gyorsan kell cselekednünk, még sötétedés előtt meg kell őket lepnünk, mondta a vezérük. A betyárok szerencséjére két kutya összeverekedett, nagy ugatás meg lőnyerítés követte. Erre felfigyeltek a betyárok és látták a pandúrokat amint átúsztatnak a szigetre. Nem szívesen ontok magyar vért, most viszont nincs más választásunk, ők vagy mi, mondta Gyuri. Kezdték lőni a pandúrokat, ötöt le is lőttek, de azok nyomultak tovább. A fegyvereket újra tölteni nem volt már idő. El innét, mert túl sokan vannak. Fogták a lovakat és gyorsan át a sziget másik oldalára, bele a vízbe, átúsztatni a másik partra. A pandúrok már a szigetre értek, Várhegyit ottan találták egyedül. A betyárok után siettek, azok a vízben úsztattak. Kezdték őket lőni, le is lőtték Ernőt és Imrét, a víz sodrása elvitte őket. A másik három partot ért, lőtávolon kívül voltak már, fel a lóra és elvágattak.

A pandúrok vezére dúlt-fúlt dühében Gyurit nem tudták se elkapni, se megölni. Szerencsájukra Várhegyit élve kiszabadították, úgyhogy egy félsiker mégiscsak volt Várhegyi örült nagyon a szabadulásának, azt ígerte a pandúroknak, hogy ezért meghívja őket egy bőséges lakomára. Az ötszáz aranyat viszont csak akkor kapják meg ha elfogják vagy megölik Aradi Gyurit. A polgármester is félig-meddig elégedett volt embereivel.

A betyárok viszont nem voltak megelégedve. Túl nagy árat fizettünk egy elfenekelésért, két emberem életébe került. A számlát ki kell egyenlítsük, mondta Gyuri. A másik két betyár is azon a véleményen volt. Ráadásul mostantól más búvóhelyet kell keresnünk magunknak.

Elterjedt a hír, hogy Várhegyi uraság megszabadult és egy nagy lakomára hívja a pandúrokat. Na majd lesz rá gondom, hogy lábon lakomázzanak a meghívottak, gondolta Gyuri. A betyárok megint csak hárman maradtak, nem bocsájtkozhattak nyílt tűzharcba a pandúrokkal. Úgy tervezték, hogy éjel három helyen egyszerre felgyújtják Várhegyi házát és melléképületeit. Égjen csak minden le, hisz úgylis a parasztok verejtékéből építette fel. Lesz még azután kedvük mulatozni? Éjjel jöttek a betyárok a birtokra fegyveresen, fáklyák-

kal. Belopakodtak az udvarra, elvágták a gémeskút lán-
cát, hogy ne lehessen vizet meríteni. Meggyújtották a
fáklyákat és azután a házat meg a melléképületeket is.
A tűz kezdetével a kutyák elkezdtek ugatni, felriadt a
cselédség, a pandúrok meg Várhegyi is. Lett nagy riada-
lom, össze-vissza szaladgáltak, kiabáltak. Próbáltak vi-
zet meríteni a kútból, de nem sikerült. A tűz meg ter-
jedt tovább, égett már minden épület. A pandúrok is
kirohantak az udvarra fegyverrel, keresni a gyújtogató-
kat. A betyárok elbújva a sötétből elkezdtek a lövöldö-
zést, megakadályozva ezzel a tűz oltását.

Amikor már látszódott, hogy a tüzet nem lehet elolta-
ni, Gyuri jelt adott társainak, fel a lovakra és elvágta-
tak a sötétben. Másnap reggelre már leégett a birtok,
egy füstölgő romhalmaz maradt belőle. Sok ezer arany a
kár, el is van kegyetlenül keseredve Várhegyi. Nem lesz
ittén egyhamar lakoma a pandúrok számára.

A három betyár jónak látta megint eltűnni egy ideig
Aradról. Elhatározták, mindegyik elmegy egy másik kis-
városba és egy hónap múlva találkoznak megint a
szigeten. A pénzük ott van eldugva, de egy hónapra való
van a zsebükben. Úgy is tettek, elmentek Aradról,
kerestette a polgármester őket, de hiába, senki sem

tudta hová tűntek. Bosszantó, hogy nem sikerült őket elkapni, de jó, hogy elmentek, legalább nem garázdálkodnak tovább, gondolta a polgármester.

Így telt el négy hét, nem történt semmi. A véletlen viszont hozta a bajt. Az egyik cigány lókupec gondolta jól jönne neki a megígért ötszáz arany, ő bizony feladja a betyárokat. Tudta ő is, hogy a betyároknak van igazuk, ő sem helyeselte a nagyurak túlkapásait, de ötszáz arany az sok pénz. Lipán volt lovaival adni-venni és meglátta ottan Rigó Pétert. Itt lenne az alkalom a sok aranyat meg kapni, gondolta.

Keresett a piacon egy pandúrt, mondta neki, hogy ő feladja a betyárokat, ha megkapja az ötszáz aranyat. A pandúr keresett gyorsan még három társat, négyen körülvették Pétert és gyorsan lefogták, hogy ne tudjon védekezni. Hátra kötötték a kezét és már vitték is az aradi polgármester elé. Jött a cigány is velük az aranyaért. A polgármester örült, hogy megvan végre az egyik betyár, ők majd kiverik belőle hol van Gyuri. A cigánynak nem adták meg a megígért aranyat, kidobták a városházáról. A cigány dühében megátkozta a polgármestert, hogy ne legyen nyugta a betyároktól. El is híresztelte a cigányokon keresztül az egyész vármegyében,

hogy Rigó Pétert elfogták a pandúrok, tudja csak meg Gyuri mi a helyzet. A városháza pincéjében kínozzák.

Pétert valóban levitték a pincébe, láncra verték az ajtó elé fegyveres őrt állítottak. Innét ki nem szökhet, Gyuri sem szabadíthatja ki.

Másnap megkezdték a vallatást, azt akarták megtudni hol a másik két társa. Péter megmagyarázta a jelenlevő uraságoknak, hogy ő nem tudja. Ők úgy egyeztek meg, hogy mindegyik külön távozik Aradról, nem tud egyik a másikról semmit, biztonsági okokból. Amit az ember nem tud, azt nem árulhatja el. A jelenlevő urak hitték is meg nem is, pedig ez igaz volt. Azután meg azt akarták megtudni mikor, hol és miképpen fognak találkozni. Itten már hazudott nekik Péter, azt mondta, hogy ők már abbahagyták a betyárkodást, azért váltak el. Az egyik uraság azt akarta megtudni, hová dugták el a sok rabolt aranyat. Péter hazudott megint, azt mondta nekik, hogy amikor a Hármas szigetről menekült elvesztette a Maros vizében aranyait. A többieknek még megvan az aranyuk valahol, de ő nem tudja hol tartják. Ráordibáltak, hogy mondja meg az igazat vagy megkínózzák. Fel leszek akasztva, nincs miért hazudnom. Na látod ez igaz, hazudtál vagy igazat mondtál nekünk, lóg-

ni fogsz. De mielőtt fel leszel akasztva félig agyon leszel verve. Minden nap 25-töt veretünk rád, a mai nap kapod először.

Hát itten tévedtek az urak, időt hagytak Gyurinak meg Pálnak Aradra érni és találkozni. Tudták, hogy a városháza pincéjéből nem lehet Pétert kiszabadítani, de volt egy másik tervük. Kiszemelték a polgármestert.

A polgármester egy gazdag nemes ember, Aradon a központban lakott egy nagy emeletes házban, sok cseléddel meg hajdu örséggel. Eltervezték, hogy elrabolják a polgármestert és elcserélik Péterrel. A város piacterén már épült a bitófa, ki is lett dobolva a nyilvános akasztás időpontja. Az elrablási terv egy nagyon veszélyes terv volt, nagyon könnyen rajtaveszthetnek. De ők nem hagyhatják Pétert cserben, legalább megpróbálják kiszabadítani. Ottan oldalogtak a piactér körül és vártak. Nem hiába, jött is a polgármester két hajdu kíséretében megnézni, hogy halad a bitófa építése. Erre vártak a betyárok, a két hajdut hátulról leütötték, a polgármestert meg kényszerítették, hogy velük menjen. Senki nem gondolt erre, hogy fényes nappal, a város közepén ilyesmit merészeljenek a betyárok. Az egyik mellékutcában vártak a lovak rájuk.

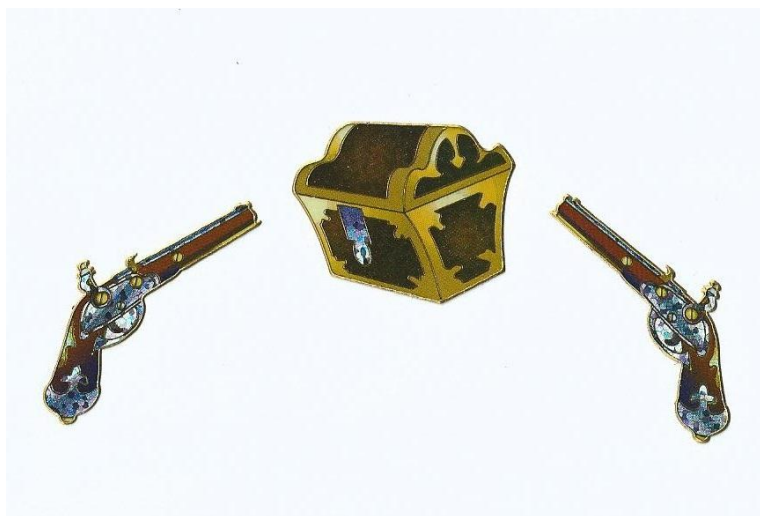

Fel a lóra mind a hárman és kilovagoltak a városból, ki az erdőbe.

A két hajdu miután vízzel fel lettek élesztve, elmesélték mi is történt a polgármesterrel. A betyárok a polgármestert kényszerítették, hogy írjon egy levelet a nagyuraknak, amelyikben kéri a cserét. Ha megölik Pétert, akkor őtet is megölik a betyárok. A csere másnap legyen az erdő szélén, a temetőben. Pétert csak egy hajdu kísérheti, ha több hajdu próbálkozik egy csellel, akkor a polgármestert lelövik. Kértek még 3000 aranyat, váltságdíjként.

A levelet elküldték egy gyerekkel a városházára. A nagyurak nem merték a polgármester életét kockáztatni, inkább beleegyeztek a cserébe. Majd lesz még alkalom a három haramiát elkapni, gondolták. Péter boszújából még megkapta a 25 botütést.

A polgármester is megkapta, túlbuzgóságaért a 25 botütést. Másnap, a csere napján Gyuri és társa már hajnalban útnak indultak és elbújtak a temetőben, vitték a polgármestert is magukkal. Figyeltek nem-e lopakodnak mégiscsak pandúrok a temető körül. A tervük az volt, hogy a csere után gyorsan elvágtatnak az erdőbe és a Monterece tó közelében bújnak el.

Lassacskán dél lett, eljött a csere ideje. Meg is érkezett két pandúr, Rigó Pétert hozták megkötözve, ne menekülhessen. A rejtekhelyről kiabált Gyuri: Csak egy fegyvertelen pandúr közeledhet a pénzzel és Péterrel. Ezek nem tréfálnak, nincs mit tenni, cserélni kell. Áadták Pétert meg az aranyat. A betyárok gyorsan lóra ültek és elvágtattak, a Monterece tó irányába. A két pandúr kiszabadította a polgármestert és indultak haza.

Hazatérve forr a méreg, a bosszú a polgármesterben. Na majd túljárok én az eszeteken, ti betyárok. Összehívta a nemeseket tanácskozásra, hogy eszeljenek ki valami okosat. Két társat veszített ez a Gyuri, valószínűleg keres megint új társakat magának. Jó lenne ha sikerülne a mi emberünket becsempészni közéjük. Hírt tudna adni nekünk hol rejtőznek, mit terveznek, kik segítik őket. Így majd sikerül végre elkapni a bandát. Egy rafinált terv, hozzá is fogtak a megvalósításához.

Kerestek egy pandúrt, messze Aradtól, hogy senki se ismerje. Megbeszélték vele, hogy ő játssa majd egy szökött jobbágy szerepét, hátha beveszi a bandába Gyuri. Kidobolták, hogy másnap a piactéren nyilvánosan megbüntetnek egy szökött jobbágyot. A parasztnak öltöztetett pandúrt hozták megkötözve. Egy padra fektették és

25-töt vertek rá, de nem erősen, azután meg kalodába zárták. Így jár aki ellenszegül a gazdájának, példa minden alatvaló számára, kiabálták. Egy pandúrt is odaállítottak formaságként, örködni.

Gyuri is megtudta mi történt aznap a piactéren, gondolta nem lenne rossz még egy legény a csapatába. El is indult Gyuri és Pál a városba, kiszabadítani a kalodába zárt legényt. Óvatosak voltak nehogy csabda legyen a dologban. Egy jó ideig figyelték a mellékútcákat, azután elvegyültek a tömegben és amikor a pandúr közelébe értek gyorsan lecsaptak rá. A legényt kiszabadították a kalodából, a pandúrt meg a kalodába zárták. Nem volt csabda a piactéren, túl sok ember közt veszélyes is lett volna lövöldözni. Más volt az elgondolás.

Így elvitték magukkal a társukat, az erdőbe. Kérdezősködtek: mi a neve, hová valósi, mit követett el az urasága ellen. A legény bemutatkozott, őtet Dani Istvánnak hívják, Nagyiratosról hozták Aradra, nyilvánosan megbüntetni. Otthon jobbágyként dolgozott Gombás Péter uraságnál. Megtagadta az ingyen munkát azért a büntetés. Rendben van Pista, akarsz-e velünk maradni betyárnak és az igazságtalan nagyurak ellen harcolni? kérdezte Gyuri. Akarok hát, volt a válasz. Így

lett még egy társuk, nem is sejtették, hogy ez a Dani István egy áruló, a nemesurak pandúrja. Pálnak gyanús volt Dani viselkedése, a keze nem volt olyan érdes mint a jobbágyok-é szokott lenni, szólt is Gyurinak erről. Ez hazudott nekünk, ez nem egy jobbágy legény. Majd én megtudakolom mi az igazság, mondta Gyuri. Elment a városba egyik ismerőséhez, elküldte Nagyiratosra érdeklődni. Az ismerőse a falu kocsmájában megtudta, hogy Nagyiratosról nem vittek el senkit Aradra megbüntetni. Másnap elmesélte Gyurinak amit megtudott. Úgy szóval, hazudott nekünk ez a besugó, ez nem jobbágy, ez egy pandúr állruhában. Figyelmeztette a két társát is erről. Figyeljék minden mozgását, miként beszél, tud-e fegyverrel bánni, tud-e írni-olvasni, próbára kell tenni. Otthagytak egy írást amelyiken állítólag a következő akció volt leírva. Figyelték mit tesz István, kézbe veszi az írást vagy nem? Az persze nem tudott ellenállni a kísértésnek és gyorsan elolvasta az írást. Ez a bizonyíték, ez nem egy egyszerű jobbágy legény. Gondolt egyet Gyuri, elküldi Aradra vásároljon egy lovat. Ha besugó akkor jelenti a polgármesternek a betyárok búvóhelyét és hozza majd a pandúrokat a nyakukra. A szót tett követte, el is indult István a városba gyalog egy lovat vásárolni. Ahogy a városba ért

gyorsan szaladt a városházára jelenteni hol tanyáznak a betyárok.

Ötven pandúr indult azonnal, hogy bekerítsék őket, ne tudjanak elmenekülni. A betyárok számítottak erre és az erdő másik részéről figyelték mi történik. Ló nyerítés, emberi hangok, szitkozódtak a pandúrok, bosszantkodtak, hogy megint hiába jöttek az erdőbe.

Mindegyik gonosz nemes amelyik nekik ártott meg lett büntetve. Maradt még Gyurinak elszámolnivalója a törökökkel. Ez bizony nem volt könnyű dolog három személy számára. Hiszen az aradi várban legalább ötszáz török katona állomásozott.

Elmúlt a nyár, közeledett az ősz, szeptember lett. Kezdet már hűvös lenni éjel. Egyre sűrűbben esett az eső, a Maros vize már alaposan lehűlt. A termést már betakarították a földekről, a falvakban búcsút tartottak. Jött a török beszédni a harácsot, a szultán számára. Járták a várost, a falvakat, a tanyákat ez ügyben. Nem érdekelte őket marad-e a szegénynek elég élelem a gyerekei számára, csak a parancsot teljesítették kímélet nélkül. Ezúttal sok készpénz, aranyban kellet nekik. Ahol nem volt pénz ott elvitték az állatokat, az állatpiacon azután eladták őket. Gyűlt is nagyon sok pénz aranyban, ezüst-

ben a szultán számára. Egy hónap leforgása alatt egy vasalt láda tele lett arany pénzzel. Négy erős ember kellett hozzá, hogy eltudják szállítani a nehéz ládát. Hát ezt a ládát szerették volna megkaparintani a legények, de hogyan? Hiszen legalább huszonöt fegyveres katona kíséri a szekeret, a kincses ládával. Aki megpróbálja elrabolni, azt a török kímélet nélkül megöli. Ez nem egy betyár-pandúr közti fogócska-bújócska.

Új társakat keresni, akik nem besugók, nincs idő. Van viszont egy ötletem, mondta Gyuri. Elment az egyik lókupec ismerőiséhez. Ő beszélni akar a vajdájukkal, nem-e lenne kedvük őket segíteni, a kincsesládát megszerezni. Közös sikerülni fog, a sok aranyat meg elosztják egymást közt igazságosan. Jut is marad is, hisz van ott elég mindenki számára. Ő ad fegyvert, megtanítja a cigánylegényeket lőni. A cigány vajda adjon legalább 25 legényt. A támadás előtt a cigány legények családjai el kell hadják Arad megyét. A támadás után a betyárok is meg a cigánylegények is, ezt fogják tenni, hogy megszabaduljanak a törökök bosszújától.

A cigányvajda elgondolkodott egy ideig azután kezét adott Gyurinak. Ő benne van a dologban de csak önkéntes legényekről lehet szó, mert a török is vissza fog

**lőni. Gyuri beszélt a cigánylegényekkel, amelyik részt-
vesz a támadásban sok aranyat fog kapni. Így majd a
legszebb cigánylányt is megszerezheti. Sok arany meg
szép cigánylány, hát ezt az alkalmat nem szalaszthatja el
egyikük sem. A szegénységből, nyomorúságból már
úgyis elégük van. Azonkívül meg még igazságos is a tet-
tük, a szultánt nem illeti meg a sok arany, az itt kell ma-
radjon az országban. Meg is halhatnak a rajtaütésben,
de a választás meg van. Mindegyik jelentkezett, hogy ők
készek harcolni ha sok aranyat kapnak. Úgy tervezték,
hogy a vajda a csoporttal előre elhadja Arad megyét. A
rajtaütésben nem vesz részt, de megkapja a részét mert
ő a vajda.**

**A megegyezést tett követte, a cigányok elmentek, a
cigánylegény csoportot meg Gyuri és társai tanították
lőni és vívni. Lovagolni azt tudtak má régóta. Két hétre
rá már gondolta Gyuri, lehet velük harcaba szállni. Ideje
is volt, október lett és sárgultak-hulltak már a falevelek,
az erdő sem nyújtott már elég búvóhelyet.**

**Az újaradi városrész akkoriban még nem létezett, a
város szélén folyt akkoriban a Maros. Volt egy régi,
fából készült híd a Maroson, egy másik fahíd csak Lipán
volt, körülbelül harminc kilométerre. Az aradi hidat vá-**

lasztotta ki Gyuri a támadásra, tudta nagyon jól, itt sok vér fog folyni. A törököket nem sajnálta, ők se a magyarokat, harácsolnak, rabolnak, ölnek is csak céljukat elérik. Itten nem lesz kegyelem egyik részről sem. Gyuri elosztotta a csapatát kettőbe, a híd két végén várta a törököket, megbújva.

Egy pár nap múlva jelentette egyik őrszemük, hogy itt az idő, jön vagy 20-25 lovas török egy szekérrel, amiben valószínűleg a kincses láda van. Elfoglalták helyüket a betyárok és vártak. Hát valóban a törökök mit sem sejtve, a hídra lovagoltak. Gyuri jelt adott a támadásra, előlről is, meg hátúlról is egyszerre támadták meg őket lőfegyverrel. A keskeny hídon a lovas csapat nem tudott kibontakozni, se támadni, se menekülni.

Nagy lövöldözés kezdődött mind a két oldalról. A betyár-cigány csapat előnyben volt, több lőfegyverük volt. Hullt a török mint a falevél, le a hídról bele a Maros hideg vizébe. A támadó csapat is veszített három cigány legényt, többen meg is sebesültek. A török csapatból csak a vezér maradt életben. Ennek azt mondta Gyuri: ez a sok arany amit összeharácsoltatok, nem jut el soha Isztambulba a szultánhoz. Mehetsz vissza a várba, és mond meg, hogy mi mindenkit megölünk aki minket

követni merészel. A török örült, hogy életben hagyták. A betyárok összeszedték a sok lőfegyvert, a lovakat, ott a szekér is a kincsesládával. Felrobbantották maguk mögött a régi fahidat, ne tudjon azon átjönni senki. Volt elég tartalék lovuk, el is indultak gyorsan kelet felé, megállás nélkül, tudták, hogy majd követni fogják őket.

Időközben a török beért a várba, jelentette a török várkapitánynak mi is történt. Minden katona meg a kincsesláda odaveszett. A várkapitányt a gutaütés környékezte, nagyon megijedt, ez a fejébe kerülhet. Azonnal induljon száz fegyveres katona a rablók után. Mészárolják le őket, a kincsesládát meg hozzák vissza, mindenáron. Indultak is, de merre? Nem tudták merre menekültek a betyárok. Egy nyomkereső megtalálta a nyomokat a Maros túloldalán. Át kellett úsztasson a száz török a hidegvizű Maroson. Csupa vizesen, vacogó fogakkal indultak a betyárok után. Esteledett, lehűlt a levegő, a vizes török csapat meg kellett, hogy álljon tüzet gyújtani, átmelegedni, ruhát szárítani, imádkozni, enni, aludni.

A betyárok időközben már a lipai hídhöz értek. Megálltak rövid időre a lovakat itatni. Kinyitották a kincsesládát, hát tele volt arany meg ezüst pénzzel. Örültek a

cigánylegények, ennyi aranyat még életükben nem láttak. Otthagyták a szekeret a ládával a fahíd lábánál. Átkeltek a hídon és mint Aradon tették, felrobbantották a fahídat maguk mögött.

A céljuk az volt, hogy minnél hamarább elhagyák Arad megyét. Másnap reggel indult a török csapat utánuk. Elérkeztek Lipára a hídhoz, ottan megtalálták a szekeret meg az üres ládát. A hídon már nem tudtak átkelni, megint át kellett úsztassanak a hideg Maroson. Csuum vizesen folytatták útjukat a betyárok után. A betyároknak jelentős előnyük volt már, szekér nélkül gyorsabban haladtak előre. Szekérnyom sem volt már, patkónyomok meg voltak minden úton. Nehéz volt már megtalálni merre mentek. A betyárok megtalálták a cigánytábort, átadták a vajdának a részét, nagyon elégedett a sikerrel. Az elesetteket megsiratták, a sebesülteket gyógyították, ők is siettek Arad megyét elhagyni. Mostmár volt fegyverük magukat megvédeni ha szükséges.

Gyuri és társai együtt haladtak, amíg Arad megyét elhagyták. Azután megálltak egy fogadónál pihenni, enni, a lovakat abrakolni. Azt javasolta Gyuri társainak, hogy jobb lenne ha elválnának, mindegyik menjen a saját út-

ján, élhetnek nyugottabb, békésebb életet. Külön kevesebb gyanút keltenek, nehezebb lesz őket megtalálni. Változtassák meg a nevüket is. Telepedjenek le messze Aradtól, a sok pénzből segíthetik a rászorultakat. Nem volt ellenvetés, valóban így lesz a legbiztonságosabb.

Noshát minden jót nektek cimborák, mi többé nem látjuk egymást, de szép időt töltöttünk együtt. Ha majd öregek leszünk, elmesélhetjük az unokáinknak, hogyan is betyárkodtunk Aradon és környékén.

El is indultak három irányba. Az őket követő csapat a sok nyomból már nem tudta megállapítani melyik is az igazi és kénytelenek voltak leállni. Megvoltak fázva, magas lázuk is volt, köhögtek. Nincs már értelme a követésnek úgysem találjuk meg ezeket soha. Visszafordultak Arad felé a kincsesláda nélkül. A várba érkezve, elmesélték kudarcukat, a várkapitány majd felrobbant dühében. Csupa tehetetlen katonáim vannak, ezért megfognak engem büntetni, mondta.

Gyuri folytatta útját Kovászna felé, egy pár nap múlva oda is ért. Nagyon örült amikor az anyjával és hugával ta lálkozott, volt sok mesélni való. Gyuri azt javasolta, hogy költözzenek el gyorsan Marosvásárhelyre. Új ne-

vet vegyenek fel, minden nyomot tüntessenek el, maguk mögött. Úgy is tettek, elköltöztek Kovásznáról Marosvásárhelyre. A várostól nem messze vásároltak egy nagy házat és sok földet.

A földet megmunkálni nem volt Gyuri mestersége, így hát keresett egy pár sokgyerekes szegény paraszt családot és elszegődte őket a birtokára. Tisztességesen bánt velük, megfizette rendesen a munkájukat. A paraszt családok is megvoltak elégedve a fizetséggel, Gyuri is a munkájukkal. Gondolta tegyen jót másnak is a pénzzel, ne csak saját magának.

Így teltek, múltak az évek, Gyuri is megnősült, Ilonka is férjhez ment. Az aradi betyárt hiába keresték, sohasem találták meg, csak öreg korára mesélte el unokáinak betyárkodását Aradon.

Ilyen módon maradt fenn, szájról-szájra az aradi betyár legendája, aki harcolt az igazságért, az emberi méltóságért, a szabadságért. Parasztlázadás nem lett mint nagypapa idején, minden rossz nemest sem tudott megbüntetni, de kitett magáért Arad megyében.

Ez volt az, aradi Gyuri betyár története, kisunokám.

- V É G E -

Gulácsi Tibor- Sándor

SÁNDOR VITÉZ

A budavári hős

Egy hűvös márciusi napon, késő este újszülött gyerek-sírás halladszódott. Az újszülött, mint elsőszülött fiú, nagy örömet okozott szüleinek. Sándornak keresztel-ték, a teljes neve Ügyes Sándor volt. A születési év 1668, a születési hely Nemesgulács falva, a Balaton kö-zelében. Az apja fegyverkovács, valamikor katonaként harcolt az egyik végvárban a török ellen. Az anyja a ház körül a kerttel meg az állatokkal volt elfoglalva. Gazdagok nem voltak, de szegények sem, a lényeg, hogy szá bad emberek.

Mint elsőszülött fiú, hát az apja büszkesége. Gondolta majd ha nagyobb lesz megtanítja a mesterségre és ha ő öreg lesz, a fia majd átveszi a műhelyt. Ez még persze a távoli tervei közé tartozott.

A kis Sanyika ügyes kisfiúnak mutatkozott, nem hiába hívták Ügyes Sándornak. Kíváncsi mint legtöbb gyerek, sűrűn ólálkodott a műhelyben, apja örömére. Született még egy fiú testvérkéje meg egy kis hugicája. Ahogy teltek az évek, segítkezett a ház körül az anyjának, a műhelyben az apjának. Az apja megtanította lovagolni, löni nyíllal, pisztolyal, vívni. Eleinte fából készült karddal később igazival. Minden gyereket legyőzött a vívásban a faluban. Járt az apjával a Balatonra vadászni

halászni, fürödni. Mint legtöbb fiú gyerek szeretett fára mászni meg a meredek sziklafalakra is. Megtanult kést dobálni célba, már tízéves korában.

A helybeli öreg földesúr gróf Gulácsi Mihály ősei után kapta a falu is a nevét, meg a mellette található hegy is. Az öreg földesúr egy nyugott özvegy ember volt, a felesége meg a lánya betegségben haltak meg. Rendesen bánt a parasztjaival. A falu környéke a gróf birtoka volt. Akkoriban a hegyet még sűrű erdő borította, ottan vadászni csak az ő engedélyével volt szabad.

Sándor apja bejáratos volt a kastélyba, főleg vadászatok idején, amikor sok vendég érkezett. Vitte magával a kis Sanyikát is. Az öreg gróf utód nélkül maradt, nagy keserűségére, pedig szerette a gyerekeket. A Sanyikát különösen, mert észrevette, hogy okos és ügyes a fiú.

Megbeszélte az apjával, hogy engedje a kisfiút sűrűbben hozzá. Tőle sokmindent tanulhat amire az életben még szüksége lehet. A falu papja majd megtanítja írni-olvasni, a vallásról is. Sanyika szülei nem elleneztek a dolgot, hiszen ez a gyerekük javára válhat.

Ahogy teltek az évek Sanyikából egy úri házban jártas

fiatalemeber lett. Tanult az országaról, Európáról, a törökökről. Az öreg nagy mértékben befolyásolta Sándor gondolkodás módját. Sándor már nem egy kovácsgyerek níveljén gondolkodott. Egy baj azért volt ottan is, és pedig a rabló törökök. Járták a falvakat, városokat, tanyákat, harácsolni, rabolni. Nemesgulácsra is jöttek harácsolni az emberektől. Mintha nem lett volna elég a jobbágnak a nemeseknek meg az egyháznak fizetni, még jött a török is a nyakukra.

Ilyen körülmények közt nőtt fel Sanyika. Elkezdte a mesterség tanulását az apja műhelyében már 14 évesen kovácsnak meg fegyverkovácsnak tanult. Jártak is oda a környék parasztjai lovaikat patkoltatni, szerszámaikat javíttatni. A szabad emberek meg nemesek akiknek fegyverük volt, hát azok is javíttatták fegyvereiket. Kardokat, töröket, védő páncélt tudtak ők is kovácsolni. A műhelyben az apján kívül még dolgozott két segéd is. A kis Sanyikából Sándor lett, nem szerette a népet rabló törököket, hiszen nemcsak pénzt vagy állatokat szedtek el az emberektől, hanem kisfiúkat janicsárnak kiképezni, meg széplányokat a hárem számára. Ez már elfogadhatatlan volt.

Többször megkérte apját meséljen kalandjairól amíg az

egyik végvárban harcolt. Ez persze felcsigázta a kalandra vágyó fiatalember fantáziáját. Ő is szeretett volna, mint apja tette, a török ellen harcolni. Erről persze még nem mondott szüleinek semmit.

Az öreg Gulácsi is figyelemmel kísérte a nemzetközi helyzetet, ő sem szívelte a törököket. Szerette volna ha Buda és a többi magyar vár felszabadulna.

A török szultán, IV. Mohamed, elégedetlen volt vagyonával, hatalmával, elhatározta, hogy elfoglalja Bécset. A vallásos túlbuzgóság is szerepet játszott ebben az elhatározásában. Nagy sereget küldött Bécs ellen 1683-ban .

Bécs ostroma viszont félresikerült. V. Károly vezette sereg, a lengyel király Sobieski János vezette lovasság segítségével, szétverte az ostromló török sereget. A törökök visszavonultak osztrák területről magyar területre. XI. Ince pápa kezdeményezte Buda felszabadítását.

A keresztény csapatok összegyűjtése elhúzódott még két évig, 1686-ban tervezték Budavár ostromát. A vár ostroma előtt 1686-ban az öreg azt mondta Sándornak: ha a szived ezért a népért és ezért az országért ver, hát ott a te helyed 18 évesen és nem itten a faluban. Segíts te is, ahogy lehet, a törököt kiűzni az országból.

Sándor 18 évesen már nem fért a bőrébe. Azt mondta a szüleinek, hogy ő elmegy önkéntesnek a magyar felszabadítók seregébe. Ő nem tud nyugton ülni otthon, mindenáron harcolni akar a török ellen, úgy mint ahogy az apja tette fiatal korában. A szülei próbálták lebeszélni, sikertelenül. Elment elbúcsúzni a gróftól, nagy meglepetésére kapott egy szép lovat, egy drága pisztolyt és egy jó minőségű kardot.

Otthon felpakolta az anyja többnapra való ennivalóval. Sírt szegény, féltette fiát, lehet, hogy többé nem látja. Elbúcsúzott szüleitől, meg kistestvéreitől, megígérte, vigyázni fog magára és majd ír haza. Budavár felszabadítása után haza fog térni. Azután elindult a magyar felszabadítók táborát megkeresni. Ott már sok lovas magyar katonát talált. Megkérdezték nevét, korát, honnét jött, tud-e lőni, vívni, írni-olvasni, latinul, mi a mestersége? Mikor elmesélte nekik, hogy ő fegyvereket tud javítani, mindjárt másképp fogadták. A generális elé került, bemutatták neki mint lőfegyver szakértőt.

Ez lesz az én emberem, terád fiam itten nagy szükség van, mondta a generális. Ennek örülök nagyon, a válasz, de én törököt verni jöttem és nem fegyvereket javítani. Legyél türelemmel, majd hamarosan eljön annak is az

ideje. A katonáimnak működőképes lőfegyverekre van szükségük, azonkívül meg még lőni is megtaníthatod a kezdőket, most ez a legfontosabb. Sándor örült persze, hogy szívesen fogadták és fontos a munkája. Egyszerű kovács lovat patkolni volt már a seregben, de fegyverkovács az csak ő volt.

Megérkezett hadseregével a budai vár közelébe V.Károly herceg is, ő volt a főparancsnok. Az ostrom nem volt túl sikeres az elején, mert a töröknek nagyon sok lőpora volt. Nagy volt már a keresztény csapat vesztesége. A generálisok már azon gondolkodtak, hogy felhagynak az ostrommal.

Ebben a szerencsétlen helyzetben Sándornak egy remek ötlete támadt, el is ment a generálishoz a javaslatával. A következővel: a törökök a rengeteg lőport az egyik bástyában tárolják. A bástyának van két szellőző nyílása, ember ugyan nem fér át rajta, de egy robbanó gránátot be lehet dobni. Ő fel tud mászni éjjel a várfalon, nyíllal- késsel leteríti az őröket. Azután egy gránátot hosszú kanóccal leenged a bástyába a lőporos kamráig. Meggyújtja a kanócot és gyorsan eltávolodik a vártól. Éjjel a sötétben időben húzódjonak el az ostromlók a faltól, mert egy óriási robbanás fog következni.

A magyar generálisnak táva maradt a szája: hogy ez eddig senkinek nem jutott az eszébe. Jelentette is tovább Sándor javaslatát. A hercegnek tetszett az ötlet, ha sikerül akkor a török hamarosan lőpor nélkül marad és nem tud ágyúzni. Az engedélyt megadta, most Sándor kellet bizonyítson.

Amint mondta úgy is tette, két kést, nyilat, kötelet, egy robbanó gránátot hosszú kanóccal vitt magával. Fekete színű ruhát öltött magára, csizma helyett egy puha zajtalan topánkát. Kúszva közelítette meg a várfalat, szerencséjére borús volt az ég, nem volt semmi holdfény. A várfalhoz érve, kezdett lassan-óvatosan mászni, úgy mint gyerekkorában tette otthon a sziklafalon. Fel is ért a várfalra, de ottan két török katona őrködött. Ez baj mert tőlük nem tud tovább mászni a bástyára. Elővette az egyik kést és amikor a janicsár tíz lépésre megközelítette a sötétben, belehajította a kést. A török nagyot nyögve összerogyott, erre sajnos felfigyelt a másik török és közeledett nézni mi történt. Sándor gyorsan lenyilazta, mielőtt még riadózott volna. A távolabb lévő őrszemek ebből nem láttak, nem hallottak semmit.

Ez megvolna, mondta magában, de a neheze még hátra van. A várfalról felmászott a bástyára a szellőző nyílá-

sig, a rácshoz kötötte a kötelet. Leengedte a robbanó gránátot a bástyába és tüzet csiholt, hogy meggyújtsa a kanócot, ez sikerült is. A fényt viszont észrevette egy őr és riadózott. Sándor gyorsan leereszkedett a kötélén a várfalra, onnét tovább le a földre és futás, de gyorsan, minnél messzebre a bástyától. A török őrk lövöldöztek a sötétben vaktában utána, de nem találták el. Gondolták a törökök miben mesterkedett Sándor, rohantak is sokan a bástya felé. Kinyitották a nehéz tölgyfaajtót és be a bástyába, keresni a gránátot, a robbanást elkerülni .

Ez volt a vesztük, mert a kanóc elégett, a gránát meg felrobbant a rengeteg lőporral együtt. Az óriási robbanás nagyon sok török életébe került, a bástya meg a védőfal egy része leomlott. Több tűz is keletkezett, a lőpor odaveszett, ami még megmaradt az nem volt elég a várat megvédeni. A török pasa a szakállát tépte dühében.

Nagy volt az öröm a keresztény táborban, Sándor lett a nap hőse. Elő is lett léptetve, közlegényből hadnagy lett 18 évesen.

Az ostromló seregek újra támadták a várat, ezuttal sikerrel.

Behatoltak a várba a Bécs-i kapunál. A pasa védte vitézül a külső várat, remélte, hogy jön egy felszabadító sereg, de hiába várt. Elesett a vár védelmében a Bécs-i kapunál. Fiáth János őrnagy kitűzhette a bástyára a magyar zászlót. Következett a belső vár elfoglalása, amit egy másik pasa védett katonáival. Sándor is ott volt a támadók között, a nagy csete-patéban meglátta a pasát a várfalon, az embereinek parancsolt, ki mit tegyen. Megcélozta pisztolyával a pasát és el is találta. A török katonák parancsnok nélkül maradtak, ez jelentősen csökkentette harci kedvüket.

Buda vára 1686 szeptemberében felszabadult, három hónapig tartó ostrom után. Nagy emberi és anyagi károk árán. A törökök is meg az ostromlók is sok embert veszítettek. A seregben harcoló idegen katonákat kevésbé érdekelte, hogy Magyarország szabad vagy nem, őket a zsákmány érdekelte, hiszen zsoldosok voltak.

A sereg vezetőit meg a dicsőség érdekelte, ők legyenek a győztesek a világ számára. De volt ennél nagyobb baj, éspedig az, hogy a török kiverése után Habsburg I.Lipót a király hódítóként viselkedett, elfoglalta Erdélyt. Egyik hódító ment, másik jött a helyébe, ugyanolyan éhesen!

Az ostrom után Sándor sebesülés nélkül, mint ahogy megígérte, hazatért falujába szüleihez. Óriási volt az öröm, Sándor apja nagyon büszke volt vitéz hadnagy fiára. Nem volt még egy ilyen legény a környéken. Az öreg gróf is meghívta egy ebédre, meg elbeszélgetni. Ilyen se történt meg, még senkivel a faluban. Azt mondta az öreg gróf, hogy: ha egy ilyen fiam lenne, hát biztosan élnék száz évig.

Az országban ott voltak még a törökök, több magyar várban. Ezeket is fel kellett szabadítani, de ezek nem voltak olyan nagyok mint Buda vára.

Otthon Sándor folytatta a munkáját ahol abbahagyta, de valahogy nem volt megelégedve, hiányzott neki valami. Egyik nap előállt megint, hogy ő megy újból harcolni a török ellen. Ő nem tud nyugton ülni otthon amíg a törökök magyar területen garázdálkodnak. Jaj kisfiam, ne tedd ezt, mondta az anyja. Lelőhetnek és mi elveszíthetjük a legokosabb, legügyesebb fiunkat. Hát ezen majd segítetek, hisz fegyverkovács vagyok. Tudok én magamnak egy páncél mellényt meg egy védősisakot kovácsolni. Hozzá is fogott a munkához, az apja segítségével. Ki is próbálta, rálőtt közről puskával. Na, édesanyám nem kell félnie, ez majd megvéd a török go-

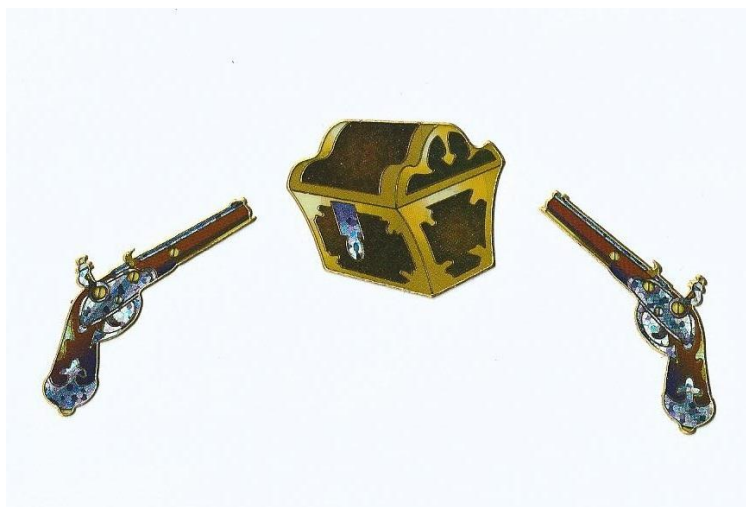

lyója ellen. A szülei nemtudták lebeszélni terveiről. Elbúcsúzott tőlük, a testvérétől Jánostól, a hugától is. Elment a grófhoz is elbúcsúzni, éppen ott volt a pap nála. A pap is helyeselte Sándor szándékát. Ki kell verni a pogányt az országból, hitetlen töröknek semmi keresnivalója nincsen keresztény Magyarországon, mondta. Az Úr legyen veled, te az igazat teszed.

Otthon megígérte, hogy majd ír nekik sorsáról. Így aztán útrakelt 1687-ben, megkeresni a felszabadító sereget. Sándor nem tudhatta, hogy a török kiverése az országból még tizenegy évig fog tartani. Egy nagy, emberi és anyagi veszteséggel járó periódus, áll előtte.

Meg is találta a sereget, éppen készülődtek Eger felé marsírozni. Eger várát amíg a magyarok önfeláldozó hősiességgel védték, 40-szeres török túlerő ellen, Dobó István várkapitány idején, nemsikerült a töröknek elfoglalni. Később, amikor a várát idegen zsoldosok védték, viszont sikerült.

Most eljött az ideje a törököt a várból kivenni. Nem lesz könnyű dolog, ugyanis több ezer török védi a várát. Valamilyen módon túl kellene járni az eszükön. Eger várát a törökök megerősítették, volt elég ágyújuk is. Nem volt a vár olyan nagy mint Buda vára, de a felsza-

badító sereg sem olyan számos mint Buda alatt. Az ostromló Habsburg sereg parancsnoka el akarta foglalni a várat de lehetőleg emberi veszteség nélkül, ugyanis kevés katonája volt. Elkezdték ágyúzni a falakat, a bástyákat.

Sándor is tudott a sereg gondja-bajáról. Gondolta, ha van idejük várni és a katonáikat kímélni akarják hát egy megoldás lenne. Jelentkezett a generálisnál egy javaslattal. A törököket ki kell éhezteni így majd megadják magukat. A vár körül legelő állatokat el kell hajtani, a várat körülfárni, valamikor elfogy ott az élelem és megadják magukat harc nélkül. A javaslatot fontolóra vette a generális és jónak találta. Sándort megdicsérte ötletéért.

Elhajtották a törökök állatait a vár mellől. Felmentő török sereg nem érkezett Egerbe. A többi már csak idő kérdése volt, mikor adják meg magukat. 1687-ben meg is adták magukat a törökök, Eger várát elveszítették.

A vár felszabadítása után a Habsburgok lebontottak egy pár, a török építette, de megrongálódott erősítést. A török ki lett verve ugyan Eger várából, de jött helyébe a labanc. Hódító helyébe hódító jött, ez elkeserítette Sándort, az ostrom után haza is ment falujába.

Volt persze nagy öröm otthon, sok volt a mesélnivaló. Buda és Eger nincs már török kézen, de van még több vár és az ország jelentős része. A gróf is meg a pap is elégedett volt Sándorral.

Otthon volt sok munka a műhelyben, Sándor folytatta munkáját apja mellett. Így telt el megint egy év, húsz éves lett. Szülei lebeszéltek, hogy több ostromban részt vegyen. Rossz hírek érkeztek Nemesgulácsra, a török rablásokról. A törökök látták, hogy fokozatosan elveszítik Magyarországot, igyekeztek minnél többet harácsolni meg rabolni. Sándor nagyon haragudott rájuk.

Az öreg gróf intézője lebetegedett és rövid szenvedés után meghalt. A grófnak sürgősen új intézőre volt szüksége. Azt ajánlotta, hogy ő felvenné Sándort intézőnek hiszen tud írni-olvasni, jól számolni, az emberekkel bánni, helybeli is. Megfogja jól fizetni, eleinte még segít is neki amíg belejön a munkába. A műhelybe meg keresen Sándor apja egy másik személyt.

Az ajánlat meglepetés volt, ilyesmire nem számítottak. Ez persze egy lépcsőfok volt felfelé a társadalmi létrán. Mint katona ember hadnagy lett, a civil életben meg intéző, egy gróf birtokán, jó fizetség ellenében? Ez egy jónak mondható ajánlat, kár lenne elszalasztani. Rövid

mérlegelés után, Sándor beleegyezett, az apja jóváhagyásával.

Új élet kezdődött Sándor számára, el volt foglalva a birtokon reggeltől-estig, mindég volt valami tennivaló. Az apjának már nem tudott segíteni a műhelyben, a 18 éves János lépett a helyébe, hisz úgylis segítkezett már régóta. A gróf meg segített eleinte Sándornak, amíg az emberek megszokják, hogy fiatal az intéző.

Egyik nap Sándor befogatott két lovat egy szekérbe és egy béressel elhajtottak Keszthelyre. Szükség volt egy pár dolgot vásárolni a birtok számára. A városkában egy kereskedőnek volt egy vegyes boltja, árult élelmen kívül mindenfélét. Sándor bement a boltba körülnézni, még nem járt ottan. A kereskedő szolgálatkészen a megrendelés alapján előkészíti az árút. Segítségért kiabált: Piroska gyere már segíts egy kicsit. Ez a lánya volt, 18-éves lehetett. Jött is Piroska, hát valóban az volt. Vörös haj, kék szem, szeplőtlen, mosolygós szép arc.

A két fiatal találkozása, mint ahogy az a regényekben meg van írva, hát szerelem első látásra volt. Többet néztek egymást mint az árút. Sándor bemutatkozott, ki is ő honnét jött. Hallottak már ugyan róla, de még nem látták. Elbeszélgettek egy kicsit, de rövid volt az idő. Meg-

rendelt valamit, hogy legyen ok a következő héten újra jönni.

Piroska apjának is van szeme, észrevette a dolgot. Ennek az intézőnek rajtad akadt a szeme, amint látom a tied meg rajta. Még nem is ismerjük rendesen ki is ez a fiatalember. Egy hétre rá jött megint Sándor, alig várta a találkozást. Piroska otthon volt, ő is türelmetlen már. A találkozás mindkét oldalról csak megerősítette a vonzalmukat.

A kereskedő meg a felesége megállapították, hogy lányuk szerelmes lett. Gondolta a kereskedő, ha már így alakult hát elbeszélget ő is egy kicsit ezzel a Sándorral, a szüleiről, a műhelyről, az ostromban játszott szerepéről, munkájáról. Ha nemtudna jól írni, olvasni, számolni, nem lenne intéző. Mint hívő lélek harcolt a pogányok ellen Egernél is. Ez mind tetszett Piroska szüleinek, de ők szeretnének Sándor szüleivel találkozni és elbeszélgetni. Ennek semmi akadálya, mondta Sándor. Vasárnap jöjjenek el Nemesgulácsra szüleimhez. Így is történt vasárnap jöttek mind a hárman Nemesgulácsra, körülnézni. Amíg az öregek az ebéd után borozgattak, a két fiatal elsétált a birtokra, a fiú szolgálati lakását megnézni. Az öreg gróf csak mosolygott a bajusza alatt.

Nos plébános uram, amint látom nemsokára lesz egy kis dolga, mondta a papnak. Hát már itt az ideje, hogy megnősüljön, volt a válasz.

A vendégeskedés rendben volt, a szülők mindkét részről elégedettek voltak. Ha a két fiatal szerelmes és házasodni akarnak, ők nincsennek ellene. A két fiatal türelmetlen, ők minnél hamarább házasodni akarnak.

Kitűzték a lagzi napját, Nemesgulácson tartották, volt nagy eszem-iszom, mulatozom. Meghívták a gróf urat is természetesen. A házaspár Sándor szolgálati lakásában lakhatott, a gróf engedélyével, amíg saját házuk lesz.

Közeledett az ősz, a betakarítás ideje, nameg a harácsolásé is.

Sándornak támadt egy ötlete, elment a grófhhoz megbeszélni. Ott volt a pap is, kíváncsi ember lévén mindenről akart tudni. Sándor elkezdte mondanivalóját: figyelembe véve, hogy a törökök visszavonulóban vannak, egyik várat a másik után veszítik el, ideje lenne a harácsolatot nem megfizetni nekik. Ez persze nem fog nekik tettszeni és erőszakkal próbálják majd beszédni. Ezt megakadályozni és megelőzni lehetne, ha a falu legényeit ő kiképezné harcolni. A grófot meg a papot váratlanul ér-

te Sándor javaslata. Persze, hogy nem volt a gróf innyére a töröknek valamit is fizetni, de nem veszélyes ez? Le birnánk mi verni a török csapatot? Okos dolog a parasztokat felfegyverezni és harcolni tanítani? Mi a garancia arra, hogy nem lázadnak fel utána? Van elég fegyverünk? Egy tucat kérdés, amit tisztázni kellene. Ezen aztán volt mit vitatkozni, nem is jutottak közös nevezőre.

Hát talán várjunk még egy évet, javasolta a gróf. Lehet, hogy kedvezően alakulnak a dolgok és nem lesz lehetősége a töröknek a harácsot beszédni. Jöttek a törökök harácsolni, vagy húsz lovaskatona öt szekérrel mögöttük. A falubeliek elkeseredésére ezúttal nem elágedtek meg a haráccsal, hanem összeszedtek mindent ami érték volt. A kastélyból is elvitték a gróf szép lovait, drága fegyvereit. Miután elmentek, mondta Sándor a grófnak: nos gróf úr? Ezeket legyőzhettük volna, ha időben felkészülünk. Jövőre megint jönni fognak a nyakunkra. Hát mi dolgozunk, a török meg elrabolja? A parasztjaitól nem kell félnie gróf úr, ha igazságosan bánik velük, akkor ők nem fognak lázongani ok nélkül, mondta Sándor. A gróft nagyon bosszantotta, hogy a török elvitte kedvenc lovát és vadászpuskáját. A templomból elvitték az aranyozott ezüst keresztet is.

Megint összegyűltek a dolgot megbeszélni. Még eltelhet sok év amíg a törököt sikerül az országból kiverni, az meg addig harácsol és rabol. A vita végén mégiscsak beleegyezett a gróf is meg a pap is Sándor javaslatába. A mezei munkát nem szabad elhanyagolni, az állatokat sem. A gróf majd beszerez egy pár pisztolyt meg puskát, nyílpuskát meg kardokat készítsen Sándor apja. A vívást lövést, tanítsa meg Sándor a legényeknek.

Sándor összegyűjtötte a falu legényeit, elmondani saját érdekük lenne többé harácsot nemfizetni, a törökök fosztogatását megakadályozni. Ő majd megtanítja a legényeket harcolni, lesz lőfegyver is. Nem kell félni a töröktől, le lehet őket győzni. Sándor csalódására, nem voltak elragadtatva a legények az ötlettől. Választhatnak, fizetnek tovább, vagy harcolnak a török ellen.

Hazamentek a legények, Sándor nem kapott semmiféle választ. Amint látom nem volt sikered, mondta a gróf. Várjuk ki, még át kell gondolják a dolgot, volt a válasz. Valóban úgy is történt, a falubeli legények jöttek egyenként Sándorhoz, beiratkozni a csoportba. Nem jött el mindegyik, de Sándor tudta, hogy többet érhet el kevés bátorral mint sok gyávával. Van 24 jelentkezőnk gróf úr, ezekből majd én egy harcias csapatot faragok.

Meg is kezdte őket tanítani, vasárnap úgysem dolgoztak a mezőn. A gróf még beszerzett több lőfegyvert, lovat, Sándor apja meg kovácsolt kardokat, készített nyílpuskákat is.

A kiképzést előlről kellett kezdeni, elég járatlanok voltak a harcban. Ezen majd én segítek, nemsokára lesztek olyan jó harcosok mint a törökök, bátorította Sándor legényeit. A többi féltősebb legényről sem feledkezett .

Őket felfegyverezte késsel, vasvillával, fejszével, még kapott mindegyik egy pajzsot védelemül. A feladatuk lesz a templomot meg a kastélyt védeni. Így teltek a hónapok, a legények igyekeztek harcolni tanulni, egyre nőtt az önbizalmuk. A gróf figyelemmel kísérte miként haladnak emberei, paraszt legényből harcos katonává.

Jött a tavasz, a nyár, sok munka volt a földeken, nem ért már rá Sándor gyakorlatozni. A legények is fáradtak voltak, akartak vasárnap pihenni, így ritkábban gyakorlatoztak. Lassacskán ősz lett, betakarították a termést. A törökök csak erre vártak, elindultak megint a falvakba harácsolni, rabolni. Ennek persze híre terjedt Nemesgulácson is. Sándor megbeszélte a helyzetet az embe-reivel. Egy gyerek figyel majd a templom toronyból és meghúzza a harangokat. A mezőn dolgozók gyorsan

jöjjenek a kastély udvarába, meg a templomba. A védő legénység is ott legyen. A lovas csapat az ő vezetésével a falu szélén várja majd a törököket.

Két nap múlva meg történt amire vártak. A templom tornyából látta a gyerek a közeledő törököket. Meghúzta a harangokat, szaladt mindenki a megbeszélthelyére. A húsz török lovas, öt szekérrel közeledett .

A huszonnégy fegyveres magyar lovas, Sándor vezetésével várta őket a falu szélén. A törökök megálltak, nem tudták mire vélni a dolgot. A vezérük tudott egy keveset magyarul. Mit jelentsen ez? Ti elálljátok fegyveresen az utunkat? kérdezte. Hát idefigyelj te török haramia, innét többé ti semmit el nem visztek. Jobb lesz ha elmentek amíg jó dolgok van, mondta Sándor. Harács nélkül mi nem megyünk sehová, ti vagy kifizetitek a harácsot vagy erővel szedjük össze, volt a válasz.

Sándor látta, hogy ezekkel nem lehet szót érteni, hát jelt adott a támadásra. Először pisztolyal lelőtték a török csapat felét, a megmaradt harcképes lovasokat azután karddal támadták meg. Több magyar harcos lévén a töröknek nem volt semmi esélye, le lettek verve. A csapat vezérét életben hagyta Sándor, legyen aki

elvigye szekéren a halott törököket, a fegyvereket megtartotta.

Nagy volt az öröm a faluban, legyőzték a törököt, senki sem halt meg. Na látjátok legények, vagytok ti olyan jó harcosok mint ezek a szpáhik, bátorította embereit Sándor. Egy dologban azonban tévedett Sándor gondolhatta volna, hogy a török nem fog a vereségbe belenyugodni.

Úgy is lett, a törökök három nap alatt összegyűjtöttek ötven lovas katonát és elindultak este a sötétben a falu felé. Elosztották az embereket két csoportba 25 katonáját elbújtattak a falu közelében, ezek akkor támadnak majd mikor lövöldözést fognak hallani. A falu másik végén reggel támadtak a falura. A falubeliek a megbeszélt módon a kastély udvarán, meg a templomban bújnak meg, veszély esetén.

A falu szélén Sándor csapata összecsapott a török csapattal, 25 török 25 magyar ellen, lövöldöztek a magyarok. Az elbújt török csapat is támadásra indult, ők a kastélyt meg a templomot támadták. Az ott lévő legényeknek nehéz dolguk volt, nem tudtak a töröknek ellenállni. Sikerült a töröknek behatolni a kastély udvarába, a templomba is. Sándor gyorsan segítséget

küldött nekik, de amire a segítség odaért a törököknek sikerült több kisleányt és fiatal lányt foglyul ejteni, köztük volt Piroška is. Csak nagy nehezen tudták a falubeliek a törököket kiűzni a faluból. Volt három halottjuk, meg több sebesültjük is. Harácsolni nem tudott a török, nem volt meg a lehetősége de a foglyokat elvitték gyorsan a faluból.

Nem volt vesztegetni való idő, Sándor a harcképes legényekkel, lehetnek vagy tizen, követték őket estig. Este a törökök megálltak pihenni, imádkozni, vacsorázni, aludni. Nem gondolták, hogy Sándor követi őket. Őrszemeket állítottak, de csak kettőt. A támadásra kész magyar csapat csak erre várt. A két őrt Sándor lenyilazta, csendben a foglyokat kivezették a törökök közül és indultak volna haza. Egy török felébredt és riadózott. Sándor azt parancsolta a lányoknak meg gyerekeknek, hogy gyorsan szaladjanak a falu felé, ők majd feltartják a törököket.

Szerencsés volt a magyaroknak, a pisztolyaikkal lelőtték a török csapat felét, így maradt vagy tíz török tíz magyar ellen. Nagy dúlakodás kezdődött a sötétben, a törökök nem tudták megállapítani hány magyar harcol. Mikor látták, hogy egymás után esnek ki társaik, hát fu-

tásnak eredtek a túlélők, otthagyták lovaikat, fegyvereiket is. Volt három sebesült magyar is, ezeket a szekérre rakatta Sándor és irány haza. Utólérték a gyerekeket meg a lányokat, fel velük is a szekérre. A nagy csete-patéban szerencsére Piroskának nem esett baja, Sándor is csak könnyen sebesült. Reggelre hazaértek a faluba.

Volt nagy öröm a faluban, de sírás is a három halott miatt. Megérte az áldozat? Ha nem szálltak volna szembe elvihették volna a foglyokat örökre. Alig maradt egy pár török életben, ezek többé Nemesgulácsra nem merészkedtek. Az ő példájukat követve, több falu népe bátorságot merítve fellázadt a török ellen.

A törököknek volt más bajuk is, a felszabadító sereg Székesfehérvár ellen indult. Minden katonájukra szükségük volt, nem értek rá a fellázadt falvakat megbüntetni. Székesfehérvár ostrománál is sok török hullott el, a várat elveszítették, az egész vidék felszabadult.

Otthon a faluban helyreállt a rend, Sándor és Piroska megint együtt voltak. Az öreg gróf meg a pap is örültek a fordulatnak, Nemesgulácsra többé nem fognak a törökök harácsolni jönni. Sándor apja úgy döntött, hogy a műhelyt a kissebbik fia fogja átvenni valamikor.

Sándor úgy sem ér rá, meg amúgy is jól megfizeti a gróf. Nemsokára lesz elég pénze egy szép házat építeni, hiszen Piroska állapotos.

Az öreg gróf vadászatot rendezett a birtokán, meghívta a szomszéd földbirtokosokat, távoli rokonait is. Vad-disznó vadászatra jöttek a vendégek. Mint történni szokott, egyik baj után jön a másik. Egy vadász szerencsétlenség. Egy vadkan rátámadt a gróf lovára, az öreg leesett és a vadkan súlyosan megsebesítette. Amire a többieknek sikerült a dühös állatot lelőni, az öreg vérzett már erősen. Gyorsan elvitték a kastélyba, hívták a felcsert, kötözze be sebeit. Az megtette amit lehetett, de figyelmeztette a jelenlévőket, hogy valószínűleg nem marad életben az öreg.

Gróf Gulácsi Mihály is érezte ezt, a jegyző meg a pap után is küldött. Végrendeletet diktált a jegyzőnek a pap és Sándor apja előtt. Az egész vagyonát Sándor örökölheti egy feltétellel: beleegyezik abba, hogy ő örökbefogadja. Ezáltal Ügyes Sándorból gróf Gulácsi Sándor legyen a neve, neki úgy sincs fiú utóda, aki a nevét tovább viselhetné.

Ez aztán a meglepetés a jelenlévők számára, erre senki sem számított. Sándor beleegyezett az örökbefoga-

dásba, meg az öröklésbe is. Aláírta a papírokat, az öreg gróf is. A távoli rokonok nem követelődzhettek, a grófnak joga volt egyedül határozni a vagyona felől.

Az öreg egészségi állapota gyorsan romlott, magas láza lett, belső vérzést kapott, másnapra meghalt. Sándor mint örökbefogadott fiú intézkedett a temetésről. A jelenlévők ottmaradtak amíg az öreg gróft eltemették.

Sándor megígérte, hogy egy szép nagy fehér márványkő fogja a gróf sírhelyét díszíteni. A temetés után Sándor és Piroska beköltöztek a kastélyba. Megszületett a kisfiuk, barna hajú, barna szemű, az apjára hasonlított, Tibornak keresztelték.

Sándornak voltak tervei a birtokkal, az egyik napos hegyoldalon kivágatta az erdőt, felszántatta, trágyázta a földet. Hívatott Egerből a szőlőhöz meg a borhoz értő borászokat. Építettek borpincét nagy hordókkal a hegyoldalba. Megbeszélte az apósával, a jövőben bort is meg fegyvereket is áruljon az üzletében. Az mint kereskedő lélek kapott az alkalmon, végülis a nyereség a családban marad.

Mi történt még azután? kérdezte Alexandra.

A kis Tibi születésével, fennmaradt a Gulácsi nemzetség

ami másképpen már Gulácsi Mihályal kihalt volna. A törökök többé nem jöttek Nemesgulácsra harácsolni. Sándor a későbbi felszabadító harcokban nem vett részt Piroska nem engedte meg neki, merthát ugyebár valaki kell, hogy parancsoljon a házban. Jólétben, gazdagságban éltek azután, amíg meg nem haltak.

- V É G E -

